

75 | de la BIBLIOTECA
MARC DE VILALBA
ANYS | de CARDEDEU

Àngel Casals Martínez
Ricard Ginjaume Clusellas
Carme Homs Padrisa

75 | de la BIBLIOTECA
ANYS | MARC DE VILALBA
de CARDEDEU

Àngel Casals Martínez
Ricard Ginjaume Clusellas
Carme Homs Padrisa

BIBLIOTECA
MARC DE VILALBA |

CARDEDEU

Edició: Ajuntament de Cardedeu
Coordinació: Biblioteca Marc de Vilalba

Realització editorial

Abacusidea

Autors dels textos
Àngel Casals Martínez
Ricard Ginjaume Clusellas
Carme Homs Padrisa

Disseny gràfic i maquetació
Xavier Masero

Revisió lingüística
Cisco Figueroba

Impressió i enquadernació
QP Print

DL: B-1832-2023
ISBN: 978-84-09-47990-0

Imatge de portada: mural pintat per Cinta Vidal i Agulló
(<https://cintavidal.com/ca/>) el mes d'abril del 2019
Fotografies de portada: Arian Botey (www.arianbotey.com)

Primera edició: abril 2023
© de l'edició: Ajuntament de Cardedeu
© dels textos, els seus autors
© de les fotografies i reproduccions
de documents, els seus autors i centres
d'arxiu corresponents

No és permesa la reproducció total o parcial
de l'obra sense el permís exprés de l'editor
en els termes que marca la llei.

75 ANYS de la BIBLIOTECA
MARC DE VILALBA de CARDEDEU

INTRODUCCIÓ	11
EL NAIXEMENT DE LES BIBLIOTEQUES POPULARS A CATALUNYA	13
COM CARDEDEU VA ACONSEGUIR TENIR UNA BIBLIOTECA	25
UNA BIBLIOTECA I QUATRE EDIFICIS	45
LES BIBLIOTECÀRIES QUE HI HAN TREBALLAT	69
MARC DE VILALBA: UNA VIDA ENTRE DOS SEGLES	81
I... D'ARA ENDAVANT	91
BIBLIOGRAFIA	97

Llegint un esborrany de primeres galerades ja veiem que el que tenim entre les mans agradarà molt i molt.

Si a Cardedeu ens enorgulleix dir que tenim una població culturalment molt activa, de ben segur que el dinamisme social per tal de crear una biblioteca (finalment inaugurada el 17 d'agost de 1947) ha tingut un paper molt important per arribar on som.

Veure com va ser la seva gènesi és fer un passeig pels entrebancs però alhora per la potència i les voluntats esmerçades en la fita que es perseguia. Les anades i tornades, els hàndicaps polítics i les convulsions de les dictadures, la guerra i la postguerra formen un relat de la mateixa biblioteca però també de la nostra història recent.

Els diferents indrets on es projectaven continuadament els propòsits a voltes oblidats i finalment la bona voluntat i molts encerts... ens farà llegir aquesta obra, segur, amb un gran somriure, sobretot sabent que seguiran sorgint idees i projectes, i que sempre la biblioteca, com la mateixa vila no només s'adaptarà al temps, sinó que farà de pal de paller tot garantint els valors que ens han de guiar com a poble.

I, finalment, un enorme agraïment als qui han pensat i executat aquest llibre, que podrem guardar en un lloc preferent a la prestatgeria de la Biblioteca de Cardedeu.

Enric Olivé Manté
Alcalde de Cardedeu

INTRODUCCIÓ

La cruïlla del carrer del Dr. Klein amb el de la Mare de Déu del Pilar és un lloc cèntric, de molta activitat i ple d'anades i vingudes. Al número 101 del vial que connecta el centre de la vila amb el barri de l'Estalvi, hi trobarem un edifici d'una planta i soterrani amb dues ales en forma de u amb un gran mural de Cinta Vidal que ens dona la benvinguda, és la biblioteca. Si hi entrem, la trobarem sempre plena d'usuaris que van amunt i avall: gent que hi va a llegir el diari o alguna revista, famílies a la recerca de nous contes, estudiants fent colzes al primer pis, lectors empedreïts en busca de la seva propera novella, persones fent ús del wifi o dels ordinadors... Això si no hi ha alguna activitat cultural a la sala d'actes.

Tots aquests fets que avui en dia, sortosament, ens són ben quotidians fa setanta-cinc anys no ho eren tant o senzillament eren inimaginables. A l'era d'internet, en la qual tenim accés a tot tipus d'informació i de continguts amb una gran facilitat, se'ns pot fer estrany pensar que en l'època dels nostres avis els llibres eren objectes més aviat escassos, per no dir de luxe. Pere Comas, en el llibre dels *50 anys d'història de la Biblioteca Popular Marc de Vilalba*, ho explicava tot

recordant que a començaments del segle passat “a les cases hi havia pocs llibres, només els escolars, si arribaven a vells, puix havien de servir per a tots els germans, i el llibre de la primera comunió, que també passava d’un germà a l’altre” (Comas i Duran, 1997, p. 6).

Aquest llibret ens ha servit d’inspiració i de base per elaborar, vint-i-cinc anys després, el treball que teniu a les mans.

Mural de Cinta Vidal a la Biblioteca Marc de Vilalba.

Foto: Arian Botey. Arxiu BMV.

EL NAIXEMENT DE LES BIBLIOTEQUES POPULARS A CATALUNYA

La Xarxa de Biblioteques Populars és de les realitzacions culturals més importants de la Mancomunitat de Catalunya que ha perdurat al llarg del temps fins arribar als nostres dies. Per veure com la Mancomunitat va arribar a dibuixar un projecte d’aquesta magnitud cal fer una revisió de la història de la societat de la Catalunya contemporània per adonar-se que el primer impuls, la primera onada, va venir de la societat mateixa. Molt abans que es pogués parlar d’una xarxa de biblioteques ja hi havia hagut nombroses iniciatives populars de creació d’espais de lectura d’informació i aprenentatge. Aquestes iniciatives naixien de la força que l’associacionisme va tenir a Catalunya en l’època de la industrialització. L’origen de l’associacionisme neix amb una clara vocació de servei a la comunitat en una societat poc atesa per l’Estat, un analfabetisme important i un món laboral en situació de canvi constant. Les mancances d’una estructura cultural i educativa van ser assumides per collectius socials en espais com els ateneus, liceus, casinos, fraternitats, etcètera.

“A Catalunya, amb uns dèficits més que evidents en l’estructura cultural, el món ateneístic va ajudar extraordinàriament a pal·liar moltes d’aquestes mancances. De fet, la contribució dels ateneus a l’associacionisme català ha estat fonamental, i han estat una peça important en la vertebració de la vida social i cultural del país, en la cohesió social dels municipis catalans, en el manteniment de la cultura i la llengua catalanes i en la tasca culturalitzadora i polititzadora de les classes populars durant els segles XIX i XX” (Izquierdo Ballester, 2018, p. 152).

Els ateneus disseminats arreu del país, més grans o més precaris, podien tenir un espai de reunió o cafè que es transformava en espai per a la tertúlia, tenien escenaris per fer teatre o vetllades musicals, aules on s’impartien classes i, molt sovint, una biblioteca.

Les biblioteques van esdevenir elements bàsics als ateneus. Diferents exemples els trobem al Centre de Lectura de Reus, fundat el 1859, el Cercle Literari de Vic, fundat el 1860, o l’Ateneu Barcelonès, fundat l’any 1860 sota el nom d’Ateneu Català.¹ Tots tres espais eren creats per la classe burgesa, intel·lectual i de professionals liberals, i per als quals les biblioteques eren un element clau per al desenvolupament dels seus objectius en l’enfortiment de la cultura, la llengua catalana i en l’aprenentatge.

1. Ateneu Barcelonès. Les arrels de l’Ateneu Barcelonès i la seva fundació (1836-1906). www.ateneubcn.org/ateneu/historia/arrels-ateneu-barcelones-i-fundacio-1836-1906 (consulta feta el 4 de gener de 2023).

Amb la consolidació del moviment obrer, el moviment associatiu va donar un fort impuls a la tendència i a molts municipis es van crear ateneus, fraternitats o germandats... amb una intensa activitat social i política i també d’aprenentatge. El punt àlgid és durant la Segona República, quan se’n comptabilitzen uns 200 arreu del territori (Izquierdo Ballester, 2018).

El moviment d’ateneus en la primera part del segle XX era tan important que es va organitzar al Centre de Lectura de Reus el Primer Congrés d’Ateneus (1911), on Pau Font i Rubinat va defensar una ponència titulada “Medis pràctics per a la creació i foment de biblioteques populars”, i l’any següent, al congrés del 1912, Santiago Vinardell defensava la creació d’una associació per al foment de les biblioteques populars (Comas i Güell, 2001, p. 11).

Les biblioteques de la Mancomunitat de Catalunya

“Seríem injustos si atribuïem a la Mancomunitat de Catalunya la iniciativa absoluta de les biblioteques populars. En realitat, l’any 1915, quan la Mancomunitat havia iniciat el seu pla, ja feia prop de tres quarts de segle que el poble havia manifestat el deler incontestable de llegir pel seu compte i havia començat a crear també pels seus propis mitjans les seves petites, i tan ben intencionades com mal orientades, biblioteques populars en els ateneus i casinos. La història del ateneus comença molt sovint en la lectura feta en comú dels qui saben de lletra per als qui no en saben” (Galí Coll, 2015, p. 73).

De la necessitat de popularitzar la lectura va néixer la Biblioteca Pública Arús, inaugurada com a biblioteca general l'any 1895, d'acord amb la voluntat testamentària de Rossend Arús i Arderiu, i amb la voluntat de facilitar als ciutadans de Barcelona l'accés a la lectura, la cultura i l'aprenentatge.

La Societat Econòmica Barcelonesa d'Amics del País, oficialment constituïda el 1834, tenia com a missió desenvolupar la seva activitat al servei del progrés de la ciutat i del país,¹ i en la seva part de desenvolupament cultural va iniciar el Sistema de Biblioteques de la Societat Barcelonina d'Amics del País, que malauradament no va reeixir i en paraules d'Alexandre Galí:

“... no perquè hagi estat mal orientat i pitjor resultat, s'ha de considerar un precedent menyspreable” (Galí Coll, 2015, p. 73).

Les bases de la Xarxa de Biblioteques Municipals, tal com les coneixem ara, es van establir durant el període de la Mancomunitat de Catalunya i sota la presidència de Prat de la Riba en el període que va del 1914 al 1917. Prat de la Riba ja tenia el càrrec de president de la Diputació de Barcelona des de l'any 1907 i, en aquest període, va engregar diverses iniciatives amb gran repercussió en la cultura catalana: la creació de l'Institut d'Estudis Catalans l'any 1907, l'oficialitat de la normativa ortogràfica catalana (1913) i l'impuls per

1. Societat Econòmica Barcelonesa d'Amics del País (2022). Història: 1822-2022. www.amicsdelpais.com/ca/estatic/historia/22/ (consulta feta el 4 de gener de 2023).

a la creació de la Biblioteca Nacional de Catalunya, inaugurada el 1914.

L'actual Palau de la Generalitat de Catalunya l'any 1916 quan acollia el govern de la Mancomunitat de Catalunya. Foto: Carles Fargas i Bonell (1883-1942). AFCEC.

La Mancomunitat de Catalunya, federació de les quatre diputacions provincials catalanes, anava, en esperit, més enllà de ser una organització administrativa. Ideològicament es presentava com la forma de govern de tots els catalans, un govern nacional per a tot el territori català; malgrat les limitacions legals i financeres amb què iniciava el seu camí, ho feia amb l'esperit de defensa nacional, defensa de la llengua pròpia, ànim de créixer econòmicament i de transformació

social, tot facilitant als seus habitants l'accés a les eines necessàries per aprendre, preparar-se i culturitzar-se per esdevenir un país modern i preparat. Prat de la Riba va erigir la Mancomunitat com l'eina per a la modernització de Catalunya prenent com a base facilitar a tota la població catalana l'ensenyament, l'accés a la cultura i la recerca en l'àmbit científic i tecnològic, amb l'objectiu de situar el país al mateix nivell de les primeres potències europees. Va ser en aquest moment que es van crear infraestructures viàries i comunicatives, centrals hidroelèctriques, canals de rec, es van fundar escoles i centres d'ensenyament superior i ensenyaments tècnics, i també es van establir les bases per a una xarxa de biblioteques populars que havia d'estendre's per tot el territori.

Prat de la Riba va ser molt hàbil vinculant els intel·lectuals noucentistes al projecte de govern de la Mancomunitat. Una bona part de la burgesia, compromesa amb el catalanisme i la intel·lectualitat, va acceptar col·laborar en el projecte de transformació d'una Catalunya més moderna, innovadora i autònoma.

L'any 1915, es va aprovar en assemblea el projecte del sistema de biblioteques populars proposat pel Consell d'Investigació Pedagògica i elaborat per Eugeni d'Ors, membre del Consell. El projecte s'inspirava en el model angloamericà de biblioteca pública, tenia una clara vocació social i es proposava apropar a tots els punts de la geografia catalana, i a tots els públics, la cultura i el coneixement.

El projecte articulava el que seria el Sistema Bibliotecari de Catalunya, els serveis al públic, el fons bibliogràfic, les dotacions pressupostàries, el personal i les característiques

dels edificis, així com la vinculació de les biblioteques locals com a sucursals de la Biblioteca de Catalunya.

En el projecte defensat per Eugeni d'Ors l'any 1915 es detallen les qualitats que han de tenir les biblioteques en qüestions com l'edifici, el fons, els horaris d'obertura, el préstec, la gestió de les biblioteques i el pressupost. Ja es preveu la creació d'una xarxa única que persegueixi uns mateixos objectius, una mateixa forma d'organització del fons bibliogràfic i centralització de processos tècnics. Vegem-ne alguns detalls (Mañà Terré, 2007, p. 62):

1. S'estableixen tres assignacions pressupostàries diferents per a la constitució del fons bibliogràfic en funció de la població i tres assignacions per a l'actualització permanent d'aquest fons.
2. L'edifici es converteix en l'element clau. Les biblioteques han de tenir edifici propi i han de ser nets, blancs i clars, amb espais interiors polits confortables i agradables d'estar-hi. Es recomana que siguin edificis construïts de bell nou, isolats d'altres edificis i voltats d'aire i vegetació.
3. Es diferencien espais en funció dels usos: sala per a infants, sala de revistes, sala de lectura, dipòsit de llibres, oficines per a la direcció, espai per al préstec i sala de conferències per a actes culturals i cursos. Els llibres seran a la sala de lectura, per tant s'entén que seran de lliure accés.
4. Les característiques del contingut bibliogràfic havien de respondre a dues necessitats. D'una banda, obres di-

vulgatives, llibres pràctics i obres literàries i, de l'altra banda, llibres especialitzats. Com a alternativa a l'adquisició de llibre especialitzat, que podria suposar una despesa massa elevada per a una biblioteca pública, es proposa en el projecte el préstec interbibliotecari amb la Biblioteca de Catalunya. També es preveu fer, a la llarga, préstec interbibliotecari entre les biblioteques de la xarxa.

5. Estructura la mecànica del servei de préstec, terminis, pròrrogues i obres excloses de préstec. Pel que fa als horaris, estableix un horari ampli per a tots els dies feiners, que anava des de la posta de sol fins a les deu de la nit i unes hores al matí i a la tarda dels dies festius.
6. Preveia la formació del personal que s'encarregaria de les biblioteques i estableix la necessitat d'una formació mitjançant l'Escola Especial de Bibliotecàries. Ors en va dissenyar el pla d'estudis, que preveia una formació en humanitats, teoria i pràctica de les biblioteques, coneixements de Catalunya, instrucció cívica i elements del dret.

Aprovat el projecte, l'any 1918 es van inaugurar les primeres quatre biblioteques: Valls, Sallent, Olot i les Borges Blanques; i en van seguir tres més durant el període de la Mancomunitat: el Vendrell, Figueres i Pineda. Aquestes tres darreres es van inaugurar en l'etapa de Jordi Rubió i Balaguer, que ja era director de la Biblioteca de Catalunya, professor de l'Escola de Bibliotecàries i director de la Central de Biblioteques Populares constituïda l'any 1920. Aquest darrer

organisme s'encarregaria de mantenir uns mateixos objectius per a tota la xarxa, l'adquisició de llibres, l'adquisició de material i la relligadura.

Amb la dictadura de Primo de Rivera, la Xarxa de Biblioteques Populares es va dissoldre i es van repartir les obligacions entre les quatre diputacions provincials. Jordi Rubió s'encarregaria exclusivament de les biblioteques de

Classe de la carrera de bibliotecària, arxivera i funcionària a l'Escuela Superior para la Mujer, 1928. Foto: José María Sagarra (Barcelona). Arxiu: Facultat de Biblioteconomia i Documentació de la Universitat de Barcelona.

la província de Barcelona i, a iniciativa personal, assistiria i donaria suport a les altres tres diputacions en el manteniment de les biblioteques. Va ser en aquest període que es va inaugurar la Biblioteca de Granollers l'any 1926.

Paral·lelament a la Xarxa de Biblioteques Populares, la Caixa d'Estalvis de Pensions per a la Velleja i d'Estalvis

inicia l'any 1923 la seva pròpia xarxa de biblioteques amb una biblioteca a Santa Coloma de Farners. El seu projecte seguia fil per randa el model de la Mancomunitat. El territori d'irradiació va arribar a les illes Balears, on també van arribar les seves sucursals bancàries. En conjunt, la Caixa va aconseguir establir més punts de servei bibliotecari que la Mancomunitat, en un moment que la Central de Biblioteques estava amputada per poder créixer. La iniciativa de

Biblioteca Popular Valls, 1918 ca. Foto: autoria desconeguda.
Fons: Diputació de Barcelona (AGDB) R. 25577.

la Caixa d'Estalvis va ser seguida poc temps després per la Caixa d'Estalvis de Sabadell.

Les bases per a una xarxa de biblioteques, en aquest moment, ja estava implantada i serà represa en el període de la Segona República. La Generalitat republicana consolidarà i n'augmentarà el nombre. En acabar la Guerra Civil, el sistema bibliotecari català comptava amb vint-i-una biblioteques populars, amb més de cent mil llibres i més de tres cents mil lectors (Mañà Terré, 2007, p. 241).

Acabada la Guerra Civil i amb el règim franquista al poder, la Xarxa de Biblioteques Populars va patir, com tot el país, un cop molt dur. A part de la incorporació de la simbologia franquista als seus establiments, es va decretar l'ús del castellà com a tota l'Administració i la depuració de personal. En un article publicat a la revista *L'Avenç*, Marga Losantos Viñolas explica alguns detalls d'aquesta depuració i conclou que calen més estudis històrics que analitzin les conseqüències sobre el personal en les biblioteques de Catalunya en l'època franquista (Losantos Viñolas, 2010).

Els fons bibliogràfics van ser sotmesos a una esporga sota tres criteris únics: “1. *Las pornográficas de carácter vulgar sin un mérito literario*. 2. *Las de propaganda revolucionaria y de ideas subversivas sin ningún contenido ideológico*. 3. *Las que no sean de mera propaganda, sino que posean mérito literario o científico, en las que se expongan ideas marxistas, separatistas, inmorales y contrarias al Movimiento Nacional*” (Losantos Viñolas, 2010).

La Central de Biblioteques, en aquest moment convertida en una secció de la Biblioteca Central (nom imposat a la Biblioteca de Catalunya) tria els lots de llibres que han

d'arribar a les biblioteques de la xarxa sota l'esperit de constituir un fons bibliogràfic que il·lustrés sobre les doctrines i la història del Glorioso Movimiento Nacional i eliminés “*las obras perniciosas*”. També revisen els títols dels donatius de particulars que arriben a les biblioteques, així com la llista de llibres que volen comprar les bibliotecàries.

Al Vallès Oriental, l'única biblioteca existent era la de Granollers, inaugurada l'any 1926. Segons analitza Assumpció Estivill (Estivill Rius, 2013), la Xarxa de Biblioteques Municipal de Barcelona va anar creixent durant l'època franquista. Entre els anys 1940 i 1956 es van inaugurar onze biblioteques, entre elles la Biblioteca Marc de Vilalba de Cardedeu, inaugurada el diumenge 17 d'agost de 1947, tercer dia de la Festa Major. No seria fins a l'any 1964 que s'inauguraria la tercera biblioteca del Vallès Oriental a Mollet del Vallès, i la quarta l'any 1972 a la Llagosta. A partir de l'any 1957, la xarxa va augmentar progressivament i, l'any 1975, la xarxa a la província de Barcelona comptava amb vuitanta biblioteques i dos bibliobusos.

COM CARDEDEU VA ACONSEGUIR TENIR UNA BIBLIOTECA

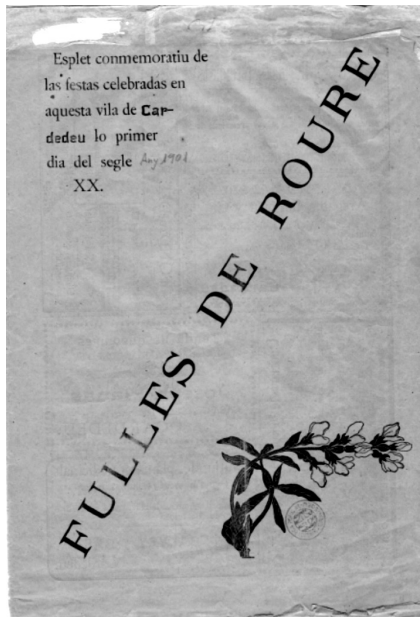
Festa i literatura entre el segle XIX i el segle XX

Al segle XVIII, conegut popularment com el segle de les llums, la Il·lustració va situar el coneixement basat en la raó com a pilar bàsic per a la prosperitat social. Al segle XIX, en paral·lel a la consolidació de les democràcies liberals i a l'avenç de la revolució industrial, es van començar a estendre les iniciatives a favor de la formació i l'educació de les classes populars.

Segons Pau Fort i Bartrés, les primeres iniciatives per crear una biblioteca popular a la nostra vila les hem de situar a finals del segle XIX en el marc de diferents societats recreatives com la Unió Catalanista, el Círculo de la Unión Liberal i el Casino Familiar, fundades entre el 1892 i el 1900 aproximadament. Aquestes associacions tenien la finalitat de vetllar per la formació i l'entreteniment dels seus socis. Per complir aquest objectiu es van adquirir llibres i es van organitzar balls, representacions de teatre i diverses festes literàries i musicals en les quals els associats podien demostrar els seus dots artístics. El 1903 en els estatuts d'una altra entitat, aquesta vegada l'Ateneo de Cardedeu, s'assenyalava clarament l'objectiu, entre d'altres, de crear, conservar i fo-

mentar una biblioteca popular, tasca que era assignada a la Comissió de Literatura, Belles Arts i Instrucció.

Aleshores Cardedeu era una vila eminentment agrícola al voltant dels 1.500 habitants. El nucli urbà havia començat a créixer a ponent cap a la riera, amb l'aparició dels actuals carrer de Vilaseca i del Dr. Daurella, i a migdia cap a l'estació i la carretera de Caldes, amb la urbanització del passeig de Pau Gesa, el carrer de Sant Antoni i la construcció de les primeres cases de l'actual avinguda del Rei en Jaume.

Portada de *Fulles de Roure*, la primera revista local impresa. Fons BMV.

Un paradigma d'aquests afanys d'unir festa i cultura va ser una vetllada literària i musical amb la qual es va voler rebre el nou segle l'1 de gener de 1901. Tomàs Balvey i Bas, en el seus dietaris, ens descriu l'efemèride de la manera següent:

“A les 8 del vespre començà, amb igual puntualitat, la vetllada literària-musical anunciada, en la Sala d'en Masip, que estava arreglada de la manera següent: entarimat al fons de les taules del teatre cobert amb *alfombres* de l'església. Al mig, una taula gran i *dugues* de petites als costats, cobertes amb domassos vermells. En el centre, un dosser i l'escut de Cardedeu. Els candelers regalats per en P. Llibre a l'església donaven claror a la presidència, composta de les tres autoritats, i altres de més petits, al que llegia les composicions i al que actuava de *segretari*. Sonà el primer cop de campaneta del president i el quintet executà una simfonia admirable. Seguí el *segretari* anunciant el títol del primer treball que es llegiria, que fou el d'en M. Balvey, titulat *Apuntes de geografia mèdica local*. Successivament i seguint l'ordre del programa imprès anaren llegint-se, pronunciant-se i executant-se els números del mateix” (Balvey, 2001, p. 9).

Amb motiu d'aquest esdeveniment es va editar una petita revista impresa, la primera de la nostra vila, que sota el títol *Fulles de Roure* recollia diversos treballs literaris. Entre d'altres, hi havia obres d'Àngel Sabatés i Malla, Josep Xirau i Prat, Tomàs Aregall, Tomàs Balvey i del vicari Joan Avinyó i Andreu. Aquest capellà, un dels impulsors de la recuperació

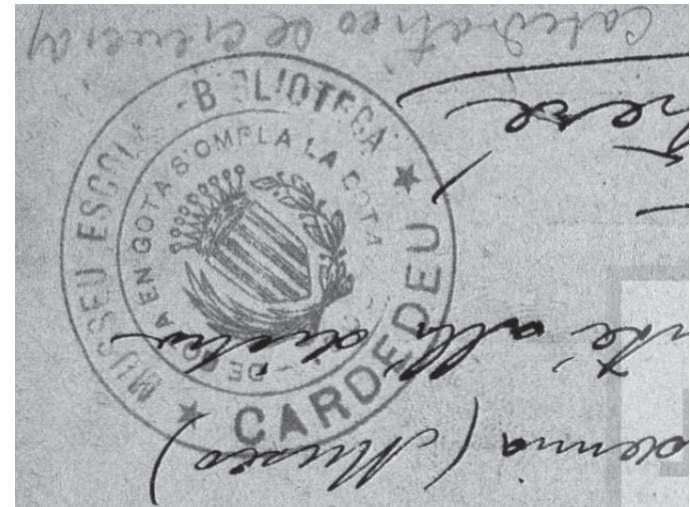
de l'Aplec de Sant Hilari, va escriure diversos articles sobre història local el 1899 al diari comarcal *La Veu del Vallès*.

Els rectors d'aquell tombant de segle es van preocupar per despertar l'afició als llibres entre els seus parroquians. Un exponent d'aquest zel va ser la biblioteca parroquial que el 1897 l'ecònom Andreu Domènech va organitzar a la rectoria, que nodria amb llibres de particulars i en regalava als lectors més assidus. Pau Fort també destaca l'obra de mossèn Lluís Paradell i el vicari Josep Bonent afirmant que "la rectoria i la sagristia foren fogars de cultura on s'abeuraven en les fonts del saber i la veritat" (Fort Bartrés, 1948, p. 4).

Tornant a les vetllades literàries, una altra gran efemèride de principis de segle va ser la celebració dels Jocs Florals de Cardedeu del 17 d'agost de 1907. En el marc de la Festa Major, es va alçar un gran envelat al costat de la Torre Sàlvia. Per il·luminar-lo es va utilitzar per primera vegada a la nostra població llum elèctrica. L'acte va ser promogut per Tomàs Balvey, Àngel Sabatés i Josep Gesa i Bellavista i va ser presidit per Miquel dels Sant Oliver i Tolrà, periodista, poeta i membre fundador de l'Institut d'Estudis Catalans. El discurs inaugural va anar a càrrec del mantenidor, el poeta Josep Carner. S'hi van presentar prop de tres-cents treballs de diversos autors de Catalunya i les illes Balears. La peripècia va ser molt comentada a la premsa barcelonina a causa de la novetat que oferia, per primera vegada es van substituir els tradicionals premis florals per premis en metàl·lic.

La Biblioteca Balvey

A partir del 1904, entre els serveis a Cardedeu que anunciava la *Guia general de Catalunya* editada per Eduard Riera i Solanich, hi constava una biblioteca popular, una estació meteorològica i un museu d'antiguitats. Tots tres serveis anaven a càrrec de Tomàs Balvey, fill d'una llarga nissaga de farmacèutics de la nostra vila. Aquest oferia a qui ho volgués poder visitar el museu que havia començat a formar amb diferents col·leccions a casa seva, a l'actual avinguda del Rei en Jaume, i posava a disposició de tothom la biblioteca familiar.

Segell del Museu Escola Biblioteca de Cardedeu en la correspondència de Tomàs Balvey. Fons MATBC.

El mateix Balvey, que hem vist com a impulsor de diferents actes literaris, en la seva autobiografia publicada pòstumament, es confessava poc lector: “He llegit poc, perquè he preferit invertir el temps que podia llegir en escriure. I així el que he escrit quedarà i podran llegir-ho els meus successors” (Balvey, 1955, p. 42).

L'octubre del 1920, *L'Esquella de la Torratxa* va publicar un petit esbós sobre el personatge: “No puc tancar aquesta xerrameca sense pagar un tribut d'admiració a un apotecari artista. En Balvey de Cardedeu, digne successor del famós apotecari d'Olot, perquè tot s'ho queda per ell. En Balvey fa ungüent de pols d'àmfores romanes, cataplasmes de vernís copal, pasta d'argila de gerres d'alcova i de Manisses; píndoles de ferro... del segle XIII, i altres potingues, que denuncien l'afició que té a l'arqueologia i a l'art. La seva apotecaria ve a ésser com una mena de museu, on se confonen les arts de curar i les decoratives” (Arbó, 1920, p. 619).

Segons la documentació del museu, Tomàs Balvey va començar a buscar suport per a la creació d'un museu-biblioteca a principis del segle XX. L'any 1900 va escriure cartes demanant la col·laboració a diferents institucions culturals com la Biblioteca Víctor Balaguer de Vilanova i la Geltrú, la Biblioteca Arús, l'Institut de Sant Isidre, el director de l'Escola Oficial d'Arts i Indústria i de Belles Arts de Barcelona i a l'editorial Obras de Pérez Galdós.¹ Des d'aleshores, no va perdre cap oportunitat per fer propaganda del seu projecte de biblioteca-museu, tot demanant

ajuda i donatius per augmentar el seu fons sempre que podia.

El 1915 el senyor Balvey es va oposar activament a l'enderroc de la Torre Lledó, situada a l'actual plaça de Sant Joan. Ho va fer apellant a l'antiguitat i notorietat de l'edifici i defensava que seria una bona seu per al museu-arxiu i una biblioteca popular. Va buscar el suport del Centre Excursionista de Catalunya i de l'Institut d'Estudis Catalans, però el vell casal va anar a terra (Balvey, 1955).

Anys després, entre el 1923 i el 1924, es va tornar a intentar la instal·lació d'un equipament cultural que fos seu del museu i la biblioteca. El 22 de novembre de 1923 Balvey dirigia una carta al senyor Joan Vallès i Pujals, president de la Diputació de Barcelona, en la qual l'Ajuntament, la paròquia i el jutjat municipal demanaven el suport d'aquesta administració per poder arreglar un edifici antic que servís com a equipament cultural: “*Las autoridades, agrupaciones sociales, y vecinos todos de la villa de Cardedeu, deseosas de mejorar su cultura tienen el firme propósito de organizar en ella una biblioteca, un museo de antigüedades locales, y una sala de dibujo y solfeo, para lo cual cuentan con un edificio antiguo, que si bien reúne condiciones inmejorables para dicho objeto, necesita del arreglo de interiores y de una reparación general, en la cuantía por lo menos de 20.000 pesetas*”.¹

La missiva va ser enviada a diferents autoritats: al delegat governatiu de Granollers, a Arnau de Mercader i de Zufia, comte del Bell-lloc i diputat, al president de la Man-

1. MATBC, museu-escola-biblioteca de Cardedeu 1900-1903.

1. MATBC, esborranys i còpies de cartes sobre el museu-biblioteca 1923-1925.

comunitat de Catalunya i al general Severiano Martínez Anido, subsecretari del Ministerio de Gobernación, entre d'altres.

Feia poc, el 13 de setembre de 1923, el general Primo de Rivera havia fet un cop d'estat i les diferents autoritats van mostrar la seva negativa al projecte. El 4 de juny de 1924 el Consell Permanent de la Mancomunitat responia que *“Por no haber consignación adecuada en el Presupuesto vigente y por creer el Consejo que la obra de Bibliotecas Populares que realiza la Moncomunidad de Cataluña, y a la que pueden tener acceso todas las poblaciones de Cataluña, sin distinción, mediante los concursos que aquella realiza, atiende ya con probada eficacia las necesidades culturales de las poblaciones, el Consejo acuerda desestimar la instancia de las Autoridades”*.¹

La veritat, però, és que amb el cop d'estat l'impuls de la Mancomunitat començava a decaure. En aquest sentit sembla més sincera la carta de l'arquitecte Jeroni Martorell i Terrats, responsable del Servei de Conservació i Catalogació de Monuments de la Diputació de Barcelona, del 4 d'abril de 1924: *“Apreciat Sr. Balvey, he trigat a contestar-li, esperant poder consultar, referent a l'assumpte principal tractat en les seves lletres o sigui la qüestió de la Biblioteca. Cada any era costum celebrar un Concurs, entre les viles que les pretenien; volia jo aclarir si pròximament se'n celebraria. La realitat, és que per ara no hi ha res anunciat, ni se sap quant això es farà”*.²

1. MATBC, correspondència sobre el Museu Biblioteca de Cardedeu, 1923-1925.

2. Ibidem.

Un any després, el 20 de març de 1925, la Mancomunitat va ser suprimida.

Segons la informació donada pel senyor Fort, sembla que finalment els diferents contactes van tenir els seus fruits i van donar un resultat positiu. Tot i que no s'ha pogut localitzar la documentació original, sembla ser que el ponent de Cultura de la Diputació de Barcelona, el senyor Robert, es va interessar per la proposta i va oferir un lot de llibres que havien quedat sense propietari després de la suspensió de la creació d'una biblioteca a Vic. L'única condició era que des de la corporació local s'havia d'oferir un edifici en bones condicions. Des de l'Ajuntament es va projectar situar-la en una sala de les Escoles Nacionals, a Can Serra, però les obres no van passar de la fase de projecte i tres mesos més tard el senyor Balvey va rebre un avís verbal del senyor Robert, preguntant què feien amb la biblioteca (Fort Bartrés, 1948, p. 9). Finalment l'oportunitat va passar de llarg. Tomàs Balvey es va posar en contacte amb l'impressor Esteve Garrell per exposar-li la situació i, finalment, la biblioteca que ningú volia va anar a raure a Granollers (Jonch, 1951).

Dels anys vint als anys trenta, el dinamisme social del catalanisme i el republicanisme

Entre els anys 1900 i 1936 Cardedeu va canviar notablement. La nostra vila s'havia consolidat com a lloc d'estiueig, amb una nombrosa colònia d'estiuejants i imponents torres d'estiueig. Van arribar grans innovacions tecnològiques com el

telèfon (1913) i l'electricitat (1914). Amb l'arribada d'aquesta nova energia es va inaugurar la primera gran indústria, la fàbrica de teixits de Ramon Senesteva (Tèxtil Rase), coneguda popularment com la Fàbrica Vella. Set anys més tard, el 1921, es va instal·lar la fàbrica de gènere de punt de la companyia Borrás y Masó (La Hilandera), coneguda popularment com la Fàbrica Nova. Es van alinear alguns carrers i places del centre, i es van obrir nous vials. Es van inaugurar nous serveis i espais com els safarejos, l'escorxador i el parc dels Pinetons. La població va augmentar de mica en mica fins arribar als 2.604 habitants l'any 1936.

El 1922 es va fundar el Casal Català, més tard rebatejat amb els noms Casal Cardedeu, Ateneu i Ateneo Cardedeu per tal d'esquivar la censura de la dictadura de Primo de Ribera. En la reunió prèvia per crear un centre nacionalista amb el diputat provincial Santiago de Riba, el mestre Ramon Macip i Arbonés va proposar la creació d'una biblioteca com a mitjà de dotar el poble de la cultura que necessitava ("Un centre nacionalista," 1922). L'entitat es va establir a la carretera i el local va ser reformat per l'arquitecte Ramon Puig i Gairalt. En el projecte inicial l'edifici havia de comptar amb un primer pis amb sala d'actes, una escola, una biblioteca i diferents espais per a la junta de l'entitat ("Vallesanes: Cardedeu," 1923), però no es va arribar a construir mai. Tot i això, aquest centre catalanista tenia una biblioteca d'ús exclusiu per als socis i simpatitzants. Anava a càrrec del vocal inspector bibliotecari, el qual havia de vetllar pel foment de la biblioteca amb l'adquisició de nous llibres, així com tenir cura de les subscripcions a premsa de

l'entitat.¹ Entre altres obres, hi havia els clàssics de la Col·lecció Bernat Metge, la *Bíblia de Montserrat*, una col·lecció de clàssics castellans i el *Diccionari Enciclopèdic Salvat* (Comas i Duran, 1997).

L'octubre del 1926 va ser un bon mes per al llibre a la nostra comarca. El dijous 7 es va celebrar per primera vegada la Festa del Llibre. La diada havia estat reivindicada per la Cambra Oficial del Llibre de Barcelona des del 1923. S'havia proposat aquesta data per ser una de les suposades dates de naixement de Miguel de Cervantes. La festa es va celebrar amb molta empenta a Barcelona i arreu de Catalunya. A Cardedeu, l'Ajuntament va regalar als escolar un exemplar del *Quixot*.

El 1930 es va decidir replantejar la data, ja que a l'octubre el temps no acompanyava i coincidia amb l'inici del curs escolar, i per tant amb la corresponent venda de llibres per al nou curs. A partir d'aleshores la Festa del Llibre s'ha celebrat el 23 d'abril, data segura de la mort de Cervantes, coincidint amb la diada de Sant Jordi (Llanas, 2006).

Dues setmanes després de la primera festa del llibre, el 21 d'octubre de 1926, el rei Alfons XIII va inaugurar la Biblioteca Popular Francesc Tarafa a Granollers, la primera de la comarca, si bé no es va obrir al públic fins al juny del 1927.

Al final de la dictadura del general Primo de Rivera els aires de canvi van fer que es fundés l'associació Els Tres Pins, que agrupava catalanistes de centre i gent d'esquerres que

1. ASDG, Estatuts de l'Ateneo Cardedeu, 1928. El vocal inspector bibliotecari era Josep Cruells i Caterineu.

buscaven una alternativa a la Lliga Regionalista. Aquesta societat que es declarava cultural, va regir la política municipal del 1931 al 1936, amb l'alcalde Marià Casanovas i Fortuny al capdavant, que curiosament uns anys abans havia estat president del Casal Català.

Els anys de la República van ser una època d'esclat cultural i de dinamisme social. Als Tres Pins i al Gran Casino, seu de la Lliga, s'organitzaven festes, xerrades culturals i grans vetllades teatrals. Al local dels Tres Pins, situat al costat del Casal, s'hi va crear una biblioteca anomenada *circulant*, que senzillament volia dir que els lectors podien agafar els documents en préstec els diumenges per poder-los llegir a casa entre setmana. El 1933 el corresponsal local del diari *L'Opinió* es va fer ressò de l'adquisició d'un important lot de llibres: "Ens plau fer arribar als nostres lectors que la biblioteca de la societat Els Tres Pins ha adquirit un lot de 108 llibres deguts a la ploma dels més destacats escriptors catalans i estrangers, entre ells C. Soldevila, Blasco Ibáñez, Llor, Bertrana, Rosinyol, Roig, i Raventós, Gorki i altres, tots ells editats en català i relligats expressament per a dita societat" (Cardedeu, 1933).

Per atreure nous estiuejants, als anys trenta es va fundar la Societat d'Atracció de Forasters de Cardedeu. Aquesta nova entitat va imprimir diferents tríptics tot cantant les excel·lències de la nostra vila i el 1935, entre el 15 i el 25 d'agost, va organitzar una exposició artística. La mostra d'art es va celebrar a la sala que fins feia escassos mesos havia servit com a escola de nenes, abans dels seu trasllat a Can Serra. Poques vegades, però, s'ha explicat que aquest darrer

acte era la primera activitat que dita entitat feia a la Mongia amb la voluntat de crear-hi, amb la complicitat de la Casa de la Vila, una biblioteca pública sota la gestió de l'esmentada societat (Fort Bartrés, 1948).

Primera exposició d'art organitzada per la Societat d'Atracció de Forasters el 15 d'agost de 1935 a la Mongia. Foto: Pau Fort, fons de la família Fort. MATBC.

La Mongia era un antic edifici situat entre el carrer del Dr. Klein i Els Escorrelots, darrere l'església, la qual va ser enrunada el 1992 per crear la plaça de Sant Corneli. S'havia edificat el 1893 i havia estat reformada per l'arquitecte Manuel Raspall el 1931. Gràcies a la donació d'un terreny per part de la senyora Mercè Espinach i la seva filla Dolors Granés al barri de l'Estalvi, l'Ajuntament havia projectat la construcció d'una nova escola. Per aquest motiu la Mongia, on hi havia el parvulari conegut popularment com Els Caganers, quedaria lliure i la Societat d'Atracció de Forasters volia aprofitar l'avinentesa per crear-hi una biblioteca. L'es-

clat de la guerra va parar el projecte del nou grup escolar, que no es reprendria fins trenta anys després.

Les organitzacions d'esquerra a la rereguarda van imposar importants canvis econòmics i socials a la zona que s'havia mantingut fidel a la República. A Cardedeu, la batllia encapçalada per Marcellí Bosch i Massuet, en sessió del 14 de desembre de 1936, va aprovar instal·lar l'Ateneu Obrer i la biblioteca a can Llibre de la plaça, on actualment hi ha els serveis territorials municipals. La idea era organitzar-hi una biblioteca amb els llibres de les torres confiscades. En la sessió de l'11 de gener de 1937 es va designar Tomàs Balvey com a bibliotecari amb el sou de 250 pessetes per encarregar-se de la biblioteca i el museu.¹ El mes de febrer el setmanari local del POUM s'interessava pel projecte, que no donava indicis d'avançar: "Ja fa molts dies que veiérem sortir els pintors de cala vila i que es dirigiren a la plaça que es denominava de Sant Joan i que a la casa coneguda per can Llibre els dits obrers hi pintaven un rètol que diu: Biblioteca Municipal. Han passat com diem, molts dies, i de la Biblioteca no se'n sap res, no se'n diu res, ni el conseller de Cultura, en els seus articles als periòdics, tampoc ens informa de res. És que a la fi a Cardedeu tindrem Biblioteca?" (Espectador, 1937, p. 1).

Les necessitats de la guerra es van acabar imposant, i a can Llibre es van allotjar diverses famílies refugiades d'arreu de l'Estat. No per això el propòsit de tenir una biblioteca municipal va quedar oblidat. A finals del 1938, amb motiu d'una festa de comiat a uns brigadistes internacionals que

tornaven als seus països celebrada al Gran Casino, el mestre Vicenç Puig i Grau, que actuava com a alcalde accidental, va fer una crida per recollir llibres per a la biblioteca. Es van recollir un nombre important d'obres, moltes de les quals provenien de les biblioteques del Casal i dels Tres Pins (Fort Bartrés, 1948). Els exemplars de la biblioteca del Casal que es van mantenir al seu lloc van ser cremats per les tropes republicanes en retirada per coure el menjar i escalfar-se (Comas i Duran, 1997).

Nous intents en plena postguerra

Després de la guerra va arribar una llarga i dura postguerra de fam i forta repressió, però la fita d'aconseguir una biblioteca seguia endavant. El 30 de maig de 1942 Tomàs Balvey, amb setanta-set anys, tornava a demanar per carta a la Diputació la creació d'una biblioteca.

L'any següent, el 1943, els estiuejants van crear el Casino de Cardedeu, Asociación de Propietarios, amb seu a la Torre Granés Espinach, edifici que actualment acull el Casal de la Gent Gran. Dintre d'aquesta associació hi havia la Comisión de Fomento y Atracción, la qual tenia l'objectiu de dinamitzar la cultura a la nostra vila. Per aconseguir-ho, entre altres actes, la dita comissió va promoure l'adquisició municipal del museu de Tomàs Balvey i la formació d'una biblioteca. El 4 de desembre del mateix any l'Ajuntament signava l'escriptura de compra de les col·leccions del senyor Balvey a canvi d'un sou vitalici de 5.000 pessetes. Al gener

1. Llibres d'actes del Ple Municipal 1936-1937 (AMCar).

de l'any següent es creava el Patronat del Museu Arxiu Tomàs Balvey de Cardedeu i el mes de maig s'articulaven les comissions de Propaganda, d'Inventari del Museu i la de Creació de la Biblioteca. Aquesta última estava composta per Domingo Anglada i Vila, Ramon Ballart i Tarrats, Antoni Camp i Rosàs, Gaietà Rahola i Quirch i Andreu Ricós i Viadé.

La Comissió de la Biblioteca va començar a posar el fil a l'agulla "amb tanta abundància de bona voluntat com escassetat de mitjans econòmics" (Fort Batrés, 1948, p. 14). La iniciativa va ser ben acollida per l'alcalde, Salvador Arquer i Esteva, i el cap de la Falange, Manuel Torruella i Pratginesrós, ambdós exmembres de la Lliga, els quals van posar a disposició de la comissió una sala de la Mongia. En aquest espai es van començar a concentrar diferents donatius de particulars i l'Enciclopèdia Espasa comprada pel consistori. Per dinamitzar el ritme de donatius es va fer una primera obertura de la biblioteca amb una modesta exposició d'art local, el 15 d'agost de 1946.

L'acte no va tenir l'impacte que es desitjava i, segons paraules de Pau Fort, "a desgrat de les noves col·laboracions que aconseguirem no es pogué variar l'impuls inicial de la nostra obra i resignada la Comissió a continuar-la amb la calma que les possibilitats econòmiques imposaven, ens sorprengué agraçosament l'anunci de la visita del Director General del Servei de Biblioteques de la Diputació Provincial, com a conseqüència d'unes gestions del Sr. Francesc Luis Rivière" (Fort Batrés, 1948, p. 19-20).

Visita de Felip Mateu Llopi, responsable de la Biblioteca Central de Barcelona, a la Mongia de Cardedeu el setembre del 1946. S'hi reconeixen, d'esquerra a dreta: Andreu Ricós, Gaietà Rahola, Salvador Arquer, Tomàs Balvey, Felip Mateu, Francisco Luis Rivière, Joan Clavell, Josep Tey, Domingo Ferran i Josep Pujadas. Foto: Pau Fort, fons de la família Fort. MATBC.

Francisco Luis Rivière Manén estiuejava a la finca de Vilalba i era membre de la tercera generació de la família Rivière, capdavanter en el sector de les transformacions metàl·liques a l'Estat. Ben relacionat amb el nou règim, havia estat diputat provincial encarregat de la ponència de cultura entre el 1939 i el 1941. Com a tal, va ser l'encarregat de reflatar la xarxa de biblioteques populars de Barcelona després de la guerra. El 15 de setembre de 1946 va visitar la nostra vila amb Felip Mateu i Llopi i el 13 de novembre del

mateix any la Diputació de Barcelona aprovava la creació d'una biblioteca popular a Cardedeu.

Després de mig segle d'intents i esforços, Cardedeu tindria biblioteca pública! Ara només calia trobar-li un nom.

La Biblioteca de Cardedeu va ser inaugurada el diumenge 17 d'agost de 1947 a les sis de la tarda amb l'assistència de les autoritats. Va presidir l'acte el diputat provincial, delegat especial de Biblioteques, senyor Maqua Sagnier, el qual actuava en representació del president de la Diputació de Barcelona, Antoni M. Llopis. També hi van assistir, entre d'altres, l'exdiputat Francisco Luis Rivière, que va tenir un paper destacat en la creació de la biblioteca; Pere Clusellas i Casamiquela, que el gener havia assumit l'alcaldia de Cardedeu, i el director i subdirector de les Biblioteques Populares de Barcelona, els senyors Felip Mateu i Llopis i Pedro Arellano Sada. A les set de la tarda, el rector de la parròquia, mossèn Manuel Berenguer, va beneir la biblioteca.

Pel que es desprèn del dietari de la biblioteca, aquest servei es va inaugurar tan a correuita que no va haver-hi temps de notificar a partir de quan estaria oberta ni els horaris, tampoc no es disposava del material necessari per catalogar el darrer lot que havia arribat de la central de biblioteques, ni per organitzar el servei de préstec. Deu dies més tard, el senyor Clusellas va manar fer un pregó anunciant a la població que la biblioteca ja era accessible a tothom. El nou horari seria de dilluns a dissabte, els matins d'11 a 13 hores i les tardes de 18 a 21 hores. Aquest horari es va anar modificant al llarg del temps sempre buscant el més adequat per als cardedeuencs. Els tres primers anys, entre el 1948 i el

1951, l'horari es va veure alterat, sovint, pels nombrosos talls de llum que feien impracticable funcionar amb normalitat. Una de les herències del paper actiu que va tenir la colònia d'estiuejants en la creació del nou servei és que la biblioteca mai no ha tancat durant el període estival.

Façana de la Biblioteca Marc de Vilalba a l'edifici la Mongia, el 1971. Foto: Miquel Comas, Fons Miquel Comas.

UNA BIBLIOTECA I QUATRE EDIFICIS

La Biblioteca Marc de Vilalba a la Mongia, 1947-1975

Per condicionar el nou servei, el Consell Municipal va rehabilitar una sala de la Mongia, al carrer del Dr. Klein, número 2. Abans d'entrar hi havia un petit vestíbul, on a mà dreta hi havia un petit magatzem amb els llibres prohibits de l'índex

Interior de la Biblioteca Marc de Vilalba, durant els primers anys a la Mongia.
Foto: Pau Fort, fons de la família Fort. MATBC.

i a l'esquerra un lavabo. Les prestatgeries de llibres cobrien el perímetre de l'estança, i al centre hi havia sis taules sobre un paviment de fusta. La nova biblioteca compartiria l'edifici en espais clarament diferenciats amb l'escola de parvulari fins al setembre del 1970.

Les bibliotecàries Josefina Sampere de Jonch, María Paz Díaz-Cossio i Anna Carrasco van ser les encarregades de preparar el fons de llibres per a la inauguració.

Exterior de la Biblioteca Marc de Vilalba l'any 1971.
Foto: Miquel Comas i Clusellas.

La biblioteca va obrir amb un petit fons de vuit-cents volums, dividit en tres seccions: infantil, juvenil i adults. Per adonar-nos de l'excepcionalitat de la seva fundació només hem de veure que en aquell moment la Xarxa de Biblioteques Populares de la Diputació estava formada només per disset biblioteques locals. Durant el primer any el préstec de llibres no va funcionar a causa del fons limitat i per preferir que la gent es familiaritzés amb la nova biblioteca.

La Central de Biblioteques, sota la pressió del Movimiento, exercia un control absolut de les activitats organitzades a les biblioteques. Així trobem que l'any 1944, a tota la xarxa de biblioteques, la majoria de les conferències versaven exclusivament sobre els valors espirituals d'Espanya, sobre l'imperi, les figures i els fets històrics enaltits pel franquisme, i els temes religiosos (Estivill Rius, 2013). A partir de l'any 1945 es va veient alguna llum de canvi, en algunes biblioteques de la xarxa, sobretot en les activitats més locals o folklòriques, fetes en català i no necessàriament referides als temes d'enaltiment del moviment franquista.

A Cardedeu, per exemple, el 14 de desembre de 1947, es va celebrar la primera conferència amb motiu del quart centenari del naixement de Cervantes, sota el títol "La obra de Cervantes, reflejo de la vida española de su tiempo", a càrrec del subdirector de les Biblioteques Populares, Perdo Arellano Sarda (*Noticias Breves*, 1947).

Per la Festa del Llibre, a la biblioteca sempre es feia una conferència especial per celebrar la diada. Al llarg del temps aquestes festes van ser de temes molt variats i els ponents van ser tant locals com comarcals o d'àmbit nacional. La se-

gonia conferència a la biblioteca la va pronunciar el 1948 Pau Fort i Bartrés sobre “El procés de creació de la Biblioteca i fra Marc de Vilalba i la seva època”. Sabem, perquè en conservem el mecanoscrit a la col·lecció local, que la conferència començava en castellà per fer els agraïments:

“Con el beneplácito de la Magnífica presidencia, ponemos en acción uno de los aforismos que recomienda ‘hablar a las gentes en el lenguaje que mejor comprendan’. No sin antes expresar el debido homenaje de respetuoso cariño al idioma español, continúo mi modesta disertación en nuestra lengua vernácula” (Fort Bartrés, 1948, p. 4). A partir d'aquí tota la conferència es desenvolupa en català.

La va seguir el 1949 una conferència feta en català sobre “Àngel Guimerà, poeta i dramaturg” exposada per Ramon Ballart i Tarrats. Alguns ponents van ser repetidors, com el geògraf Salvador Llobet i Reverter, amb les xerrades la “Geografia humana del Montseny” (1950) i la “Geografia de Cardedeu” (1959); Josep Verde i Aldea, activista del cristianisme progressista, amb les conferències “Isabel, la Reina Catòlica” (1951) i “Charles Peguy, poeta de l'esperança” (1953), o el jesuïta Ignasi Puig i Simon, amb les ponències “Les bombes atòmiques” (1956) i “Els satèl·lits artificials” (1958). Per la Festa del Llibre també és quan se solien rebre les novetats per part de la Diputació i de l'Ajuntament.

I... més enllà de les activitats culturals i responent a un municipi que era sobretot agrícola, es proposa a la biblioteca l'organització d'activitats des del Sindicat de Labradors. L'any 1949 es fa un curs de cinc lliçons dedicat al coneixement i a l'aplicació d'injeccions de penicil·lina i

estreptomicina i una conferència que impartiria el farmacèutic Guillem Gispert i Ferran. Més endavant, l'any 1955, el mateix sindicat proposa de fer un curs de ramaderia. El curs es fa del 10 al 21 d'octubre de 1955 i acaba amb un viatge de dos dies a Puigcerdà i a la Seu d'Urgell per visitar diverses granges de llet de la Cerdanya. Els cursos es tornen a repetir l'octubre del 1958.

Conferència sobre “Els pessebres” feta el 1949 per Pere Comas. Foto: Pau Fort, fons de la família Fort. MATBC.

No és fins a l'any 1968 i amb un franquisme una mica més permissiu que s'organitzen i es publiciten obertament els actes organitzats per la Biblioteca en català: “Què és el mercat comú?” a càrrec del senyor Lorenzo Gascón (1967), “La cançó catalana a través del disc” a càrrec del senyor Josep Espar (1968), “En el centenari de Pompeu Fabra” a càrrec

del senyor Josep Miracle (1968) o “La dona, avui” a càrrec de Lluïsa Fabra i Elisa Vallès (1970). Totes aquestes conferències requerien la prèvia autorització del Gobierno Civil.

L'any 1968 s'organitzen cursos de català. La proposta neix de la mateixa Central de Biblioteques i es repetiran cada any des del 1969 fins al 1976. Imparteix els cursos el senyor Pere Comas; l'any 1975 comença a fer-los Jordi Fuster, professor a l'Institut de Granollers, i l'any següent, Montserrat Medalla.

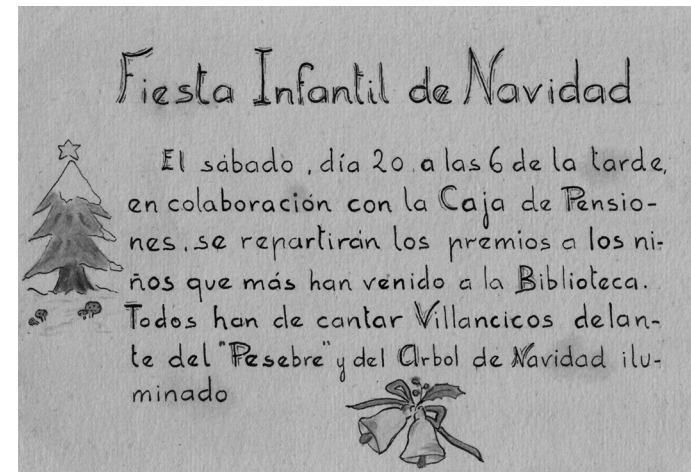
Les activitats per a infants s'organitzen des de bon començament. A banda de les sessions de l'hora del conte, s'organitza una festa infantil anual que s'intenta fer coincidir amb la Festa del Llibre, però acaba fent-se al mes de juny,

Festa infantil el 1948. Drets hi ha Maria Shelly, directora de la biblioteca, i Lluís Torres, delegat de la Caixa de Pensions a Cardedeu. Assegut a la taula, l'alcalde, Pere Clusellas. Foto: Pau Fort, fons de la família Fort. MATBC.

coincidint amb el final de curs. En aquesta festa es premien els infants més assidus al préstec i se'ls regala un llibre que acostuma a pagar la Caixa de Pensions. També es premien els alumnes que han contestat més bé el joc o exercici de preguntes i respostes que s'ha fet arribar a les escoles. En la festa s'expliquen contes o es fa un petit concert a càrrec d'algun grup d'infants, es passa alguna pel·lícula, etcètera.

L'altra gran celebració infantil és la que se celebrava els dies previs a Nadal i va prenent diferents formes al llarg dels anys. Generalment s'organitzava un concurs de dibuixos de Nadal i el dia de la festa es repartien premis als millors dibuixos; la festa consistia sovint en un petit espectacle on s'oferia l'opció als infants de recitar poemes, cantar nades

Invitació per a la festa infantil de Nadal de l'any 1952. Arxiu BMV.

o interpretar música amb algun instrument. Durant els anys de Maria Rosa Riera, es representen peces de teatre assajades dos mesos abans. La bibliotecària s'ocupava dels assajos, dels decorats i del vestuari. En alguna ocasió s'opta per passar alguna pel·lícula de cinema.

Interior de la biblioteca l'any 1971. Foto: Miquel Comas i Clusellas.

El 1960 Cardedeu arribava als 3.156 habitants.¹ La biblioteca, en acabar l'any, tenia uns 4.000 volums i una mitjana de quaranta-sis lectors diaris. Al llarg d'aquell any es van prestar 3.553 llibres, la majoria dels quals els havien agafat en préstec els escolars i estudiants (1.492), obrers (611) i dones que feien treballs domèstics (460) (*Anuario de la Biblioteca Central*, 1960).

1. Poblaciones de hecho desde 1900 hasta 1991. Cifras oficiales de los Censos respectivos. Institut Nacional d'Estadística. www.ine.es/index.htm (consulta feta el 2 de febrer de 2023).

El 1970, l'antiga biblioteca començava a quedar petita, i l'Ajuntament planificava enderrocar l'antic edifici i construir-ne un de nou de dues plantes projectat per l'arquitecte municipal Josep Maria Ros Vila al mateix solar. A la planta baixa hi hauria la biblioteca, una sala de jocs per als joves i una sala tele-club per a persones jubilades. El segon pis seria destinat a sala d'actes i despatxos per a les associacions culturals i esportives (Comas, 1970). Per manca de finançament, el projecte va quedar aparcad. El 1971 es va habilitar la propera capella de Sant Corneli com a seu de l'Agrupació Coral i, el 1972, es va condicionar un mercat permanent de fruita i verdura a l'antic pati del parvulari per a les parades ambulants que se situaven a la plaça d'Anselm Clavé (Comas i Duran, 27 de maig de 1972). Aquell mateix 1972 les associacions culturals i esportives van pressionar el Consell Municipal perquè s'adquirís la Torre Granés com a seu d'entitats i casal de la gent gran. El consistori s'hi va avenir amb la condició que les associacions reunissin un terç del preu de venda (Comas i Duran, 9 de desembre de 1972), fita que van aconseguir (Comas i Duran, 1973).

Un any després, el 1973, Santiago Daurella de Rull va donar l'antiga casa familiar d'estiueig al municipi per a finalitats culturals amb un milió de pessetes per adaptar l'edifici als nous usos. D'aquesta manera naixia el Casal de Cultura Dr. Daurella, que acolliria el Museu Arxiu Tomàs Balvey i la Biblioteca Marc de Vilalba.

Exterior de l'edifici del Casal de Cultura Dr. Daurella. Foto: Eduard Olivella.
Fons MATBC.

La Biblioteca Marc de Vilalba al Casal de Cultura Dr. Daurella, 1975-1997

Després d'unes reformes estructurals importants, es va inaugurar el Casal de Cultura Dr. Daurella el diumenge 6 d'abril de 1975 amb una gran festa a la plaça de Sant Joan. Es va construir un entarimat per a les autoritats, i l'alcalde Jaume Viure i Ninou va atorgar el diploma de fill adoptiu de la vila al seu antecessor, Josep Mas i Jordà. L'acte va ser presidit pel president de la Diputació de Barcelona, Joan Antoni Samaranch i Torelló. La Coral de Cardedeu va interpretar algunes peces del seu repertori i l'Esbart Albada del Círcol Catòlic de Badalona va oferir diversos ballets, que van acabar amb el ball de gitanes del Vallès (Comas i Duran 1975).

Al balcó de la Casa de la Vila es va alçar una senyera després de trenta-cinc anys sense fer-ho.

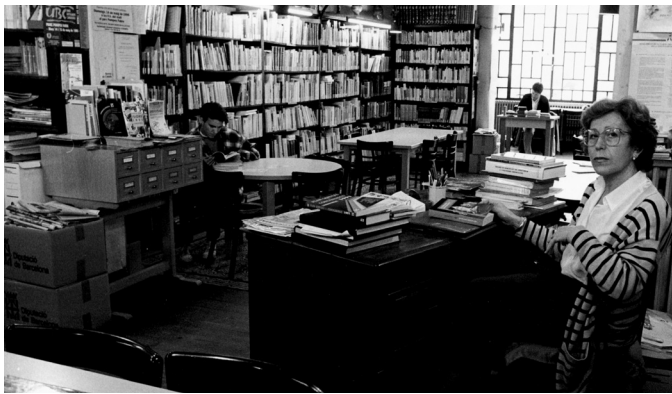
La biblioteca es va ubicar a la planta baixa de l'edifici. Al vestíbul d'entrada hi havia la col·lecció de cendrers de Ferran Díaz Gallach. En entrar, a la dreta, s'ubicava la secció de revistes i diaris, la secció infantil era al centre i, al fons a l'esquerra, a través d'unes escales s'accedia a un petit altell on hi havia la secció d'adults. Al terra hi havia el característic paviment hidràulic i el sostre havia estat decorat per Pepe Castells i Pubill. Aleshores Cardedeu tenia prop de sis mil habitants i la biblioteca comptava amb 7.596 volums.

Amb la restauració de la Generalitat de Catalunya es recuperen les competències en matèria de biblioteques. Des de l'any 1993 aquesta xarxa s'organitza a partir de la Llei del sistema bibliotecari¹ de Catalunya que organitza, entre altres coses, el Sistema de Lectura Pública del país, que dona als municipis la responsabilitat de gestió dels seus serveis bibliotecaris i El Servei de Biblioteques de la Generalitat, juntament amb les quatre diputacions provincials, coordina la xarxa i dona suport als municipis. Aquesta estructura organitzativa de la xarxa era, en essència, la que proposava el projecte d'Eugeni d'Ors i que va desenvolupar la Mancomunitat.

El 1990 la biblioteca havia tornat a quedar petita. El 2 de març l'Ajuntament, encapçalat per Ramon Comas i Duran, va aprovar la creació d'un nou edifici projectat per l'arquitecte municipal Pau Garcia que acolliria la biblioteca infan-

1. Llei 4/1993, de 18 de març, del sistema bibliotecari de Catalunya.

til i una ludoteca per als joves (“Anem a construir una biblioteca”, 1990). La nova biblioteca s’edificaria en un camp de la Casa Nova, per on, a l’estiu, hi campaven amunt i avall les gallines tot gratant el camp sense fer gaire cas dels vianants que circulaven entre les tres grans fàbriques del municipi: la Fàbrica Vella (la Tèxtil Rase), la Fàbrica Nova (La Hilanderà) i el Plàstic (Intermàs).

Interior de La Biblioteca al Casal de Cultura Dr. Daurella el maig de 1995, amb Pilar Basquens en primer terme i Isabel Vendrell al fons. Foto: Estel·la Rotger. Arxiu BMV.

Inicialment es preveia la divisió de la biblioteca en dos equipament, la secció d’adults quedaria a l’antic edifici i la secció infantil i juvenil aniria al nou. El 1995 va haver-hi un canvi de partit al capdavant del govern municipal, que va passar de CiU al PSC encapçalat per Cristina Viader i Anfrons. Finalment tota la biblioteca es va reagrupar a la nova construcció al·legant que la nova Llei de museus del 2 de novembre de 1990 demanava unes dimensions mínimes i

la inexistència de barreres arquitectòniques, requisits que el Museu Arxiu Tomàs Balvey no complia (Mesa, 1997).

Els anys noranta, i amb el canvi de govern a l’Ajuntament de Cardedeu amb Cristina Viader d’alcaldessa, Montserrat Cots de regidora d’Ensenyament i Mercè Alsina a Cultura, permet a Pilar Basquens fer un replantejament d’activitats. Es fan més habituals les activitats amb les escoles, s’organitzen cursos d’escriptura, augmenten les propostes de conferències i xerrades i entra en escena la Tertúlia Literària. Aquest és un moment que a Cardedeu estan molt actives les entitats culturals i socials, que són sovint les que programen actes culturals, també el Museu Arxiu Tomàs Balvey amb una extensa llista d’activitats i un Patronat de Cultura amb propostes d’espectacles, tallers i cursos.

La nova seu de la Biblioteca Marc de Vilalba, 1997-2010

La nova seu de la biblioteca es va inaugurar el 20 de setembre de 1997 amb una jornada de portes obertes, la presentació del llibre *Imagina’t Cardedeu*, que agrupava els treballs del taller d’escriptura de l’Associació Cultural els Tres Pins, una sessió de contacontes i un pastís d’aniversari. Aquesta entitat, tot i recuperar el nom de l’associació dels anys trenta, no era la mateixa organització.

Després del segon trasllat, la institució complia cinquanta anys. Per celebrar la fita, el desembre es van programar dos actes especials. El primer va ser un cinefòrum de la pel·lícula *Fahrenheit 451* conduït per l’associació El Cardot, i

el segon, una conferència de l'historiador local Pere Comas i Duran sobre la història de la biblioteca, que es va complementar amb una exposició de fotografies. També es va editar un llibret on el seu autor, Pere Comas, desitjava bons auguris a la nova seu:

“La nova ubicació de la biblioteca i la seva magnífica instal·lació en aquell admirable indret, dotada de tots els serveis, ben connectada amb els centres escolars de la vila, han contribuït a augmentar l'assistència de visitants i de lectors, i amb el bon temps i quan les tardes siguin llargues, les admirables instal·lacions i els amples vials que hi menen, els carrers de la Verge del Pilar i el del Dr. Klein que hi dreça des de la plaça de l'Església, faran que s'accentui la presència de visitants i lectors a la nova seu de la Biblioteca Popular Marc de Vilalba” (Comas i Duran, 1997, p. 19).

Els bons presagis es van convertir en realitat de seguida. L'any següent es van prestar 14.585 llibres, un 55 % més que l'any anterior (*El cambio de biblioteca*, 1999).

Les crítiques, però, no es van fer esperar, i des del moment de la inauguració es va objectar que no hi havia prou espai per seure i la necessària separació entre la zona infantil i les altres. El diputat de Cultura de la Diputació, Joan Francesc Marco, reconeixia que quedaven pendent els reptes de “millorar i ampliar l'edifici i donar un servei informatitzat” (Queralt, 1997, p. 15).

Va ser en aquest període que el Servei de Biblioteques de la Diputació de Barcelona va iniciar la informatització

dels fons bibliogràfics de les biblioteques de la província de Barcelona. Cardedeu va ser de les darreres biblioteques a informatitzar el seu fons l'any 2001 i, un cop fet, va entrar en el circuit del servei de préstec interbibliotecari amb les altres biblioteques de la xarxa.

Exterior de la biblioteca, envoltada de camps, al carrer Mare de Déu del Pilar, durant l'acte d'inauguració de la nova seu, el setembre 1997. Foto: autoria desconeguda. Arxiu BMV.

L'any 2000, per a una població de 12.078 habitants, la biblioteca era realment deficitària i afectava tots els aspectes d'usabilitat: pocs recursos bibliogràfics, eines informàtiques deficientes, activitats que calia fer fora de l'horari d'obertura, pocs treballadors i poc pressupost. Recordem que el Sistema de Lectura Pública de Catalunya s'organitzava mitjançant la Llei del sistema bibliotecari de Catalunya (1993) i pels

estàndards que marcava el Mapa de Lectura Pública, segons el qual, per a municipis de 10.000 habitants corresponia un mínim de fons bibliogràfic superior als 25.000 volums (Cardedeu: 19.605 volums); un mínim de 120 títols de diaris i revistes (Cardedeu: 75 títols); superfície d'ús igual o superior a 1.100 metres quadrats (Cardedeu: 350 metres quadrats); 110 punts de lectura (Cardedeu: 57); 13 punts de connexió a internet (un punt amb connexió a internet); 35 hores/setmana de servei (Cardedeu: 31 hores/setmana), i entre cinc i set treballadors (Cardedeu: tres persones). Cardedeu creixeria en, aproximadament, 5.000 habitants entre l'any 2000 i el 2009 fins situar-se en una població de 16.596 habitants. El nou emplaçament de la biblioteca al carrer de la Mare de Déu del Pilar, la modernització de l'equipament i l'actualització del fons bibliogràfic ja va suposar un augment de visites i d'ús del servei; a això cal afegir el fet que l'any 2003 finalitza la urbanització de la zona de la biblioteca i genera un augment considerable d'usuaris. Tot el conjunt feia evident la necessitat d'ampliar el servei.

	Any 1995 (Casal de Cultura)	Any 2000 (M. de Déu del Pilar)
Visites	11.195 persones	22.485 persones
Documents prestats	7.397 documents	18.315 documents
Usuaris de préstec	5.635 persones	10.802 persones

El 2003 un dels serveis més utilitzats era la connexió gratuïta a internet (Serra, 2004). L'any següent un grup de joves, reunits com a Assemblea d'Estudiants, van demanar l'ampliació d'horaris d'obertura de la biblioteca per estudiar. A partir d'aquell Nadal, i durant els períodes d'exàmens universitaris, s'augmenten els horaris per a l'aula d'estudi.

Davant la saturació de la biblioteca es va començar a elaborar el projecte d'ampliació. El Govern tripartit (PSC, ERC i ICV) encapçalat per Montserrat Cots i Àlvarez va incloure una partida dins dels pressupostos del 2006 per engrandir el servei. Les revisions del projecte van endarrerir les obres, que van començar el 2007. El mes d'abril de l'any 2007 es va inaugurar el Bibliomercat, una parada de la biblioteca al mercat setmanal dels dilluns amb la intenció d'apropar el servei a persones que anaven a comprar al mercat setmanal, i el 2008 es feia efectiu el trasllat provisional de la biblioteca a un local comercial a l'avinguda de Jaume Campmajor a fi de mantenir un mínim de servei mentre duraven les obres d'ampliació de la nova biblioteca.

Les obres avançaven a pas lent, en part per l'aprofitament de l'antic edifici i per l'aposta de l'energia geotèrmica com a innovador sistema de climatització. Finalment, després de tretze anys de promeses d'ampliació, el nou equipament va ser inaugurat dissabte 27 de març de 2010 amb la presència del conseller de Cultura i Mitjans de Comunicació Josep Manuel Tresserras i Gaju i l'alcaldesa Calamanda Vila i Borralleras.

Interior de la Biblioteca el setembre de 1997 a l'edifici del carrer Mare de Déu del Pilar número 95. Foto: autoria desconeguda. Arxiu BMV.

L'antiga edificació es va ampliar amb la construcció de dos cossos de 1.508 metres quadrats i el nou fons estava format per 22.000 llibres, 4.900 documents audiovisuals i 120 títols de revistes i diaris, a banda de l'important fons de la collecció local. També es va eixamplar l'horari d'obertura. Aquest horari quedava fixat a les tardes de dilluns a divendres de quatre de la tarda a nou del vespre i els matins de dijous a dissabte de deu del matí a una del migdia, allargant fins a les dues el dissabte. Les principals novetats van ser la sala d'actes i la nova aula multimèdia amb quinze ordinadors. També canviava la porta d'entrada, que a partir d'aleshores estaria ubicada al carrer del Dr. Klein, número 101. D'aquesta manera la Biblioteca Marc de Vilalba es refermava com a un espai de cultura i formació, un punt de trobada i d'intercanvi obert a tota la ciutadania (Lebrero, 2009).

L'actual seu de la Biblioteca Marc de Vilalba, 2010-2022

Amb el nou espai, naixia un nou projecte amb un equip de treball ampliat a sis professionals. Al grup de tres dones que ja hi treballaven (Isabel Vendrell, Magali Parra i Carme Homs), es van incorporar Laura Perich (bibliotecària), Febe Mendoza i Sergi Portela (tècnics auxiliars de biblioteca). La incorporació de més talent a la biblioteca va permetre ampliar l'oferta de dinamització lectora i cultural i fer propostes singulars i molt imaginatives.

Les línies bàsiques del nou projecte per a la Biblioteca Marc de Vilalba es resumeixen en tres conceptes que s'han mantingut com a lema al llarg d'aquesta dècada: espai per a l'aprenentatge, la informació i la cultura.

Vivíem un moment de canvi que es va anomenar la societat de la informació, on tecnològicament les anomenades autopistes de la informació esdevenien les eines d'un canvi social, educatiu i laboral important. En aquest moment, les biblioteques es van proveir d'ordinadors amb connexió a internet i programari d'ofimàtica per facilitar l'accés a les noves tecnologies bàsiques a més de la connexió wifi. A Cardedeu es va instal·lar una aula d'ordinadors, un punt TIC i nou ordinadors amb accés a internet i ofimàtica. L'any 2010 ens van autoritzar per ser un punt de certificació ACTIC i es van portar a terme, amb Laura Perich al capdavant, diversos cursos bàsics d'ofimàtica, tallers d'ús de les xarxes socials, cursos bàsics de l'ús d'ordinadors i dels telèfons mòbils per a gent amb més de cinquanta-cinc anys, etcètera.

La darrera dècada hem visualitzat com progressivament els usuaris han canviat el suport paper per treballar i estudiar en suport pantalla. Les persones accedim a la informació d'una manera directa i oberta. En aquest moment la terminologia social incorpora un nou concepte: societat del coneixement, que difereix de l'anterior societat de la informació en la necessitat de transformar la informació en recursos que permetin a la societat aprendre coses noves alhora que cal aprendre a identificar la informació rellevant, útil i verificable de la que no ho és.

En aquest moment es van incorporar les sessions de formació per a instituts "Recursos d'informació per al treball de recerca" i paral·lelament les sessions per a infants de programació amb Scratch del projecte Codeclub. Més endavant, robòtica per a infants i famílies i el darrer projecte iniciat són les ficcions digitals, altrament conegudes com videojocs, però amb un component artístic i originalitat en la seva narrativa de gran qualitat.

La biblioteca és en si mateixa un espai informatiu i formatiu. Assolir aquesta premissa requereix d'una bona inversió en compra de material bibliogràfic que permeti l'actualització constant dels continguts, alhora que se centren aquells temes formatius més demanats. En el cas de Cardedeu va molt lligat a l'activitat escolar: lectures obligatòries de secundària i llibre infantil de coneixements per als treballs escolars; a les exigències laborals: l'aprenentatge d'idiomes i gestió d'empresa, preparació d'oposicions, certificació ACTIC, preparació per als diferents nivells de català, etcètera. També va lligat a l'activitat interna del projecte de

biblioteca: "Il·lustra'm", Premis Finestra, tallers d'escriptura creativa, punt d'informació turística, grup Aprenem d'intercanvi lingüístic, col·laboració amb l'Oficina de Català, etcètera.

En l'àmbit de la ficció, exigim la mateixa actualització. S'adquireixen novetats de novel·la i narrativa per a infants, joves i adults mensualment. S'han organitzat espais especials que responen a la mateixa dinàmica del municipi: col·laborem amb el festival Cardoterror amb la proposta de Premis Finestra dirigits al públic jove i una secció de novel·la fantàstica, terror i ciència-ficció, així com la secció de cinema en DVD Cardoterror Recomana.

El món del còmic, també anomenat novel·la gràfica, i el còmic manga i japonès ha augmentat la producció i l'oferta editorial els darrers cinc anys, amb propostes de qualitat excellent. Aquest tipus de lectura d'imatge i text ha cridat nous lectors i lectores de diferents edats.

L'àrea per a infants esdevé un espai per a famílies on adult i infant comparteixen moments de lectura en un acte que vincula el lligam emocional de l'infant amb l'hàbit de llegir. La secció es va preparar amb una bona selecció d'àlbum il·lustrat que permetés la lectura de text per part de l'adult i la lectura d'imatges per part de l'infant. Tot això acompanyat d'un fons especial per a les famílies i d'una programació estable de l'hora del conte i tallers artístics vinculats als àlbums il·lustrats.

Hem tingut la sort de tenir dins l'equip de treball un professional de la il·lustració, Sergi Portela, que juntament amb Febe Mendoza, persona molt creativa, van fer una aportació

molt innovadora a la secció familiar. Es tracta dels tallers Experimentia, que tenien com a objectiu descobrir l'àlbum il·lustrat a través de l'experiència pròpia dels infants i les famílies, ja fos mitjançant tècnica gràfica utilitzada per l'il·lustrador, interpretant text i imatge, entendre, aprofundir o ampliar allò que expliquen les històries dels àlbums il·lustrats.

La jornada "Il·lustra'm", amb més de deu anys de celebració, està concebuda com una forma de visualitzar el treball col·laboratiu necessari entre el llenguatge escrit i el llenguatge gràfic per explicar una mateixa història. Es convidava els infants i les famílies a escriure un petit relat al qual, el dia de la jornada, un il·lustrador posaria imatge. Aquest acte representa per als infants el regal de veure com la seva creació és rellevant i pot tenir una lectura en el llenguatge visual.

"Il·lustra'm", edició del 2019. Foto: autoria desconeguda. Arxiu BMV.

L'any 2020, la jornada "Il·lustra'm" va tenir forma només en l'entorn digital a causa del confinament. Per donar visibilitat al resultat final del projecte es va decidir editar en format llibre un catàleg de textos i dibuixos participants, iniciativa que volem repetir cada any.

Es van reprendre els cursos d'escriptura creativa, organitzats abans i després de la inauguració del nou espai, dinamitzats per diferents escriptors, la majoria de Cardedeu o vinculats al municipi: el traductor i escriptor Ramon Monton, l'escriptora Alba Dalmau, l'escriptor Albert Pinyol, Assumpta Margenat o Mercè Company, el poeta Oriol Prat i Carles Hac Mor i Esther Xargay, entre d'altres, van crear un grup de persones aficionades a l'expressió escrita. Això ens va animar a posar-los reptes i vam convocar el concurs anual de microrelats per Sant Jordi. Aquest concurs ha anat evolucionat durant una dècada i el darrer any 2021 es va convocar sota el nom Micro Jocs Florals Santa Jordina (nom en revisió), i té tres categories: microrelats, microteatre i tira còmica. Als premiats de microrelats se'ls edita un punt de llibre amb el seu microrelat il·lustrat per un il·lustrador professional local; la tira còmica es publica al butlletí municipal, i els textos premiats de microteatre es porten a escena l'any següent. Aquesta segona part del projecte no seria possible sense la intervenció directa d'Olga Vinyals, que és qui organitza la posada en escena d'aquests textos, i qui tria els directors i actors.

Els cursos de fotografia organitzats des de l'any 2012 amb els fotògrafs Anna Mas i Arian Botey en fotografia nocturna, i la bona participació que van tenir, ens van ani-

mar a fer el concurs de fotografia de Festa Major, però la manca d'un pressupost, que requeria que fos elevat per a un concurs d'aquestes característiques, ens va girar la mirada cap a la xarxa social Instagram. Durant deu anys la participació de la biblioteca en la Festa Major s'ha fet a través d'aquest concurs que repartia com a premis vals per menjar als restaurants del municipi.

A finals de l'any 2017 es va incorporar el servei d'autoprèstec. L'objectiu a l'hora d'implantar aquesta darrera tecnologia era, primer, donar més autonomia als usuaris; segon, fer un pas més en la privacitat individual en les seves transaccions amb la biblioteca, i tercer, guanyar temps dels treballadors per a la prescripció lectora, és a dir recomanar lectures, música i cinema als usuaris que demanen orientació.

LES BIBLIOTECÀRIES QUE HI HAN TREBALLAT

Un dels costums de les bibliotecàries era deixar per escrit el dia a dia de la seva feina en un dietari. A Cardedeu en tenim des del primer dia de la inauguració i fins a l'any 2002, quan Pilar Basquens es va jubilar. La informació que contenen ens ha facilitat una informació molt valuosa i ens ha servit per escriure bona part de la informació d'aquest capítol.

La feina de la bibliotecària abastava des de la part administrativa del pressupost, memòries i estadística fins a la part tècnica en la selecció, compra i catalogació dels llibres, fer el joc de fitxes a mà, que intercalaria als catàlegs, preparar els llibres per al préstec, restaurar-los, endreçar les prestatgeries i portar al dia les subscripcions de revistes. Li calia estar atenta i comunicar a l'Ajuntament les necessitats i els desperfectes del local i mobiliari. Com a biblioteca integrada dins la xarxa estava en contacte amb altres biblioteques i, dins del municipi, buscava aliances amb altres agents per organitzar i dinamitzar activitats culturals alhora que dins la biblioteca era la prescriptora de lectures i narradora de contes. La directora de la biblioteca era qui mediava, d'una banda, amb la Central de Populars, davant de qui havia de

respondre de la seva tasca de direcció i, alhora, feia de pont amb l'administració municipal.

El dietari de la biblioteca l'inicia la bibliotecària Anita Carrasco que, intuïm, va ser un nomenament d'urgència, ja que un mes més tard, el 20 de setembre, és substituïda per una bibliotecària amb un nom de grans reminiscències literàries: **Maria Shelly** que es feia dir, en l'àmbit familiar i d'amistats Maruja.

No s'ha valorat prou el paper de les bibliotecàries en aquest període de postguerra, que amb condicions precàries d'equipaments, migrada renovació del fons bibliogràfic i pràcticament sense un pressupost, van treballar calladament i sovint ignorades per tothom en la tasca de difusió de la cultura, la cultura catalana i el català.

El primer dilluns de cada mes hi havia una reunió mensual de directores a la Central de Biblioteques Populars. A la trobada mensual es parlava dels aspectes de funcionament que havien de ser comuns a tota la xarxa: feines administratives i de catalogació dels llibres; es convidaven autors o es presentaven novetats editorials. Aquest dia la directora cobrava el seu sou i el de l'ajudant del servei, recollia material tècnic, presentava les factures de les despeses del mes i, si calia, demanava els permisos, generalment al senyor Mateu, per organitzar determinades activitats, acceptar una llista de donatius particulars o per posar elements decoratius a la sala. La directora també aprofitava per recollir lots de llibres d'altres biblioteques amb més volum bibliogràfic, per tenir-los a Cardedeu temporalment. Aquests préstecs de llibres sovint eren de la mateixa Biblioteca Central (Bi-

blioteca de Catalunya) o de la Biblioteca del Instituto de Cultura para la Mujer de la Sección Femenina de la Falange (Biblioteca Francesca Bonnemaison).

Maria Shelly (Àvila 1929-Barcelona 1965) va treballar a la Biblioteca de Cardedeu des del 20 de setembre de 1947 fins al febrer del 1953. Nascuda a Àvila, la família es va traslladar a Barcelona un cop acabada la Guerra Civil. El mes de juny del 1943 aprova la revàlida de l'Escuela de Bibliotecarias i comença a treballar de gener a desembre del 1944 a la biblioteca del Instituto Ramón y Cajal de Madrid, biblioteca especialitzada en recerca científica. L'any 1946 va ser destinada a la Biblioteca Popular d'Olot, on va treballar del

Maria Shelly amb un expositor amb les darreres novetats. Foto: Pau Fort, fons de la família Fort. MATBC.

28 de febrer al 18 de novembre de 1946.¹ El 15 de setembre de 1947 és destinada com a bibliotecària a la Biblioteca de Cardedeu i, l'any següent, nomenada directora. Maria Shelly va seguir vivint a Barcelona, però durant la setmana s'allotjava a la Fonda Cosmos per poder fer la jornada laboral exigida.

A ella li devem que engegués aquest servei ara fa setanta-cinc anys. Va tenir ocasió d'emprendre unes dinàmiques que eren noves per al municipi i que es mantindrien durant molt de temps: la Festa del Llibre, la festa infantil que se celebrava a final de curs i la festa infantil de Nadal, l'hora del conte per a infants, que segons el dietari llegim que la feia els dissabtes si els nens venien aviat i abans que vinguessin els adults.

Una de les preocupacions de Maria Shelly els primers mesos de treballar-hi era la poca aflluència de nenes i dones a la biblioteca. Buscant solucions aprofita una sortida al bosc de Can Morató, amb les mestres i alumnes de l'escola de nenes. Segons consta al dietari, diu: *“Lo hice con la intención de hacerme popular entre las niñas y ha dado resultado”*.² Més endavant llegim que són els infants els que arrossegueu les mares a la biblioteca i de mica en mica les dones de Cardedeu es van fent usuàries d'aquest servei.

Maria Shelly va treballar a Cardedeu fins al mes de febrer del 1953 per fer efectiu, l'1 de març del mateix any, el seu trasllat a la Biblioteca Central (Biblioteca de Catalunya) a

la Secció de Registre. A més de la tasca com a directora de la biblioteca, es va encarregar d'endregar i d'ordenar l'arxiu municipal, que estava bastant desgavellat després dels diferents trasllats entre el 1936 i el 1943. Per agrair-li els serveis, el Govern municipal va donar el nom d'Àvila, ciutat d'on era natural, a un vial del barri de l'Estalvi (Comas i Duran, 1997).

La directora comptava amb una ajudant de servei amb qui es repartia la feina. La primera ajudant de servei va ser **Adelaida Fort Ferré**, filla de Pau Fort, nascuda a Cardedeu l'any 1932. Va començar a treballar amb quinze anys i exercia tasques de suport a la directora: comptava les persones que entraven a la biblioteca, feia tasques de preparació i reparació de llibres, passava a màquina les estadístiques, les memòries anuals o altres escrits. Es cuidava de l'estufa de clofolla, posava ordre entre la gent, dibuixava i pintava els cartells de les activitats. Transportava ocasionalment llibres a altres biblioteques o feia altres encàrrecs com avisar el transportista, anar a la impremta, coordinar la neteja del local, canviar l'aigua de la peixera, regar les plantes i, si calia, substituïa la bibliotecària durant les absències urgents.

El mes de març del 1953 comença a treballar a Cardedeu, com a substituta de Maria Shelly, **María de los Ángeles Jiménez Serret** i el seu recorregut serà breu, un any just fins al febrer del 1954. En la seva darrera inscripció al dietari s'acomiaa tant de la professió com dels habitants de Cardedeu. Tenim poca informació d'aquesta bibliotecària, només sabem que amb el seu marit van marxar a viure a Amèrica.

1. Extret dels dietaris de la Biblioteca d'Olot, consultables a l'arxiu Comarcal de la Garrotxa.

2. Extret del dietari de la Biblioteca de Cardedeu, 1947-1952, p. 15.

Maria Rosa Riera (directora) i Adelaida Fort (ajudant de servei), l'any 1954. Foto: autoria desconeguda. Arxiu BMV.

Maria Rosa Riera seguirà el càrrec que deixa María de los Ángeles Jiménez Serret i treballarà a Cardedeu des del març del 1954 fins al juliol del 1958. Durant la seva direcció inicia un seguit d'activitats molt innovadores: proposa al director de l'escola, el senyor Comas, una col·laboració amb l'objectiu que els alumnes aprenguin a fer servir el catàleg de la biblioteca. Es tracta d'un qüestionari amb un joc/exercici que han de resoldre els alumnes anant a la biblioteca. Aquesta proposta es repeteix cada any i s'allargarà en el temps fins a finals de la dècada dels setanta. Va introduir les sessions de cinema per a infants a la festa infantil anual que se celebrava abans de Nadal, les representacions teatrals que preparaven a la biblioteca i petites audicions musicals fetes pels mateixos infants, també les sessions musicals per a

adults amb el tocadiscos. Ella serà qui donarà més estabilitat a les sessions de l'hora del conte fent una programació estable de dies i hores: els dissabtes a la tarda, mitja hora abans d'obrir per poder tenir tranquil·litat per explicar-los. Així com la confecció de guies de lectura temàtiques. També és en temps de Maria Rosa Riera quan la Biblioteca de Cardedeu és un lloc de pràctiques per a les alumnes de l'Escuela de Bibliotecarias. Maria Rosa Riera hi treballarà de l'any 1954 al 1958, quan contrau matrimoni i, en aplicació de la Ley del Fuero del Trabajo el 1938, l'obligava a signar el seu propi acomiadament voluntari un mes abans de casar-se. Més endavant, un cop aprovada la Ley sobre Derechos Políticos, Profesionales y Laborales de la Mujer, l'any 1961, Maria Rosa Riera es reincorporarà com a bibliotecària a la Biblioteca de Sant Andreu de Palomar.

És en aquest període de Maria Rosa Riera que s'esdevé un canvi en les ajudants de servei. Adelaida Fort deixarà la feina el 31 d'octubre de 1957 per casar-se el mes següent i, el novembre del mateix any, entra en escena i amb la mateixa categoria, **Carmina Llagostera Casas**, que hi treballarà durant vuit anys, primer al costat de Maria Rosa Riera, més tard amb Teresa Gassó i, finalment, amb Pilar Basquens.

El 2 de novembre de 1958, comença a treballar a la Biblioteca de Cardedeu, com a bibliotecària, **Maria Teresa Gassó Farràs**. És durant la direcció de Maria Teresa Gassó que s'inscriu la lectora número mil. A part de ser un número molt rodó, equival a un 38 % de la població de Cardedeu inscrita com a usuària de la biblioteca. Maria Teresa accepta, aquest mateix any, un donatiu per comprar un tocadis-

cos per a la biblioteca. Fa un intent de posar música per acompanyar els lectors, però no acaba de funcionar. Alguns lectors diuen que es distreuen i finalment deixa de fer-ho. El farà servir més endavant per a l'hora del conte. Tria una selecció de discos amb contes infantils i un cop a la setmana reuneix els infants per escoltar-los.

Maria Teresa Gassó, Directora de la Biblioteca de Cardedeu els anys 1958-1960, presentant un acte cultural. Foto: autoria desconeguda. Arxiu familiar.

Durant els anys seixanta la biblioteca esdevé un lloc popular per als infants. Les festes infantils que ja va començar Maria Shelly i que es converteixen en un esdeveniment anual just abans de les festes de Nadal, ensems amb les hores del conte, les activitats de la biblioteca-escola i la festa del mes de juny, juntament amb la preocupació de cada una de les

directores per mantenir una col·lecció de llibres infantils i juvenils, converteixen la biblioteca en un espai atractiu per a infants i joves. Maria Teresa deixa sovint, en el diari, la dificultat de mantenir el silenci a la sala a causa de la gran quantitat d'infants. Maria Teresa Gassó treballa a la Biblioteca Marc de Vilalba fins al mes de juny del 1960, quan es casa i ha de signar l'acomiadament voluntari. Més endavant, si les obligacions familiars li ho permetien, feia ocasionalment les substitucions d'estiu de Pilar Basquens.

Pilar Basquens Dinarés entra a treballar com a directo-

Pilar Basquens (directora) i Carmina Llagostera (ajudant de servei), l'any 1963. Foto: autoria desconeguda. Arxiu BMV.

ra de la Biblioteca de Cardedeu el mes de setembre del 1960 fins que es jubila, l'1 d'agost de 2002. L'any 1965 es produeix un nou canvi en l'ajudant de servei. Carmina Llagostera Ca-

sas deixa la feina a finals de juliol del 1965 i la substitueix a primers d'agost del mateix any **Isabel Vendrell Sala**. Pilar Basquens, juntament amb Isabel, mantindran la biblioteca activa durant un llarg període de més de quaranta anys i ambdues viuran dos trasllats, el primer, de la Mongia al Casal de Cultura, i més endavant, del Casal de Cultura a la seu del carrer Mare de Déu del Pilar.

Taller de papiroflèxia al Casal Daurella el juliol el 1996. Isabel Vendrell Sala hi va treballar com a ajudant de servei del 1965 a l'any 2013. Foto: autoria desconeguda. Arxiu BMV.

Pilar Basquens continuarà i millorarà la tasca iniciada per les seves antecessores i, a diferència d'elles, haurà d'assumir, cap al final de la seva carrera laboral, la informatització del fons. Al llarg de la seva direcció introdueix els espectacles infantils de titelles a càrrec dels històrics Putxinellis Claca a les festes infantils, els cursos de català, presenta-

cions de llibres, conferències i, durant els anys noranta, el "Vet aquí un conte..." amb els rondallaires locals Alícia Molina, Noemí Rodríguez, Jordi Fusté, Mercè Arànega, Jesús Fernández, etcètera. També es normalitzen i es fan més freqüents les visites escolars.

Les tertúlies literàries van començar un dijous 25 de febrer de 1999 i es feien un cop tancava la biblioteca. Les tertúlies eren conduïdes per Montserrat Medalla, més endavant la va seguir Rosa Maria Pascual, Maica Meseguer i finalment Raimon Portell que encara és, avui dia, qui coordina aquesta activitat que ja té vint-i-tres anys de vida.

La primera dècada del segle XXI va ser un moment de molts canvis dins la biblioteca. S'installen dos ordinadors amb connexió a internet, es digitalitza el fons l'any 2001, Pilar es jubila l'any següent i entra en qualitat de substitució Ruth Coderch i, l'any 2003, en qualitat d'interina Carme Homs.

Isabel Vendrell, que ja havia viscut dos trasllats, encara n'havia de viure dos més: el trasllat provisional a l'avinguda de Jaume Campmajor (2008) mentre s'ampliava la biblioteca del carrer de la Mare de Déu del Pilar i la tornada a la nova i actual seu amb entrada pel carrer del Dr. Klein, 101, l'any 2010. Des de la inauguració de la biblioteca actual hi ha una evolució en les obligacions de les ajudants de servei. Isabel Vendrell continuarà fent les tasques de les seves antecessores durant l'estada al Casal de Cultura Dr. Daurella i, a la seu de Mare de Déu del Pilar i amb l'ampliació de l'actual biblioteca, s'incorporarà a l'equip de tècnics auxiliars de biblioteca, malgrat que ni administrativament ni laboralment se li reconegué.

La informatització del fons bibliogràfic s'inicia l'any 2001 i Pilar demana que es contracti algú més per portar-ho a terme en exclusiva, ja que avança molt a poc a poc. És així com entra a treballar Magalí Parra Sola a la Biblioteca de Cardedeu en categoria de tècnica auxiliar de biblioteca, on encara treballa.

L'equip de treball creix definitivament amb l'ampliació de la biblioteca i, l'any 2010, entren a treballar Laura Perich i Alberich, en qualitat de bibliotecària, i Febe Mendoza Méndez i Sergi Portela Villalón, en qualitat de tècnics auxiliars de biblioteca, que juntament amb Isabel Vendrell, Magalí Parra i Carme Homs formarem un equip de sis persones per portar a terme el projecte de biblioteca.

MARC DE VILALBA: UNA VIDA ENTRE DOS SEGLES

El període que ocupa el pas del segle XIV al segle XV és el que serveix de pas del món medieval a la modernitat. Una època complexa, plena de convulsions i canvis transcendentals arreu d'Europa. No és estrany que un temps així estigués protagonitzat per personalitats atractives, brillants intel·lectualment i políticament i, quan calia, faltats d'escrúpols. Intel·lectuals com Bernat Metge (Cingolani, 2002) o la italiana Christine de Pizan (Pernoud, 2000), poetes com Ausiàs March, polítics com Cosimo de Mèdici o Alfons el Magnànim (Ryder, 2008) i religiosos com Benet XIII, el papa Luna (Fort i Cogul, 1965), o Calixte III, el nom papal d'Alfons de Borja (Mira, 2000). Marc de Vilalba va demostrar que encaixava perfectament en la Catalunya inserta en una Europa en ebullició.

I això que els orígens familiars no eren especialment prometedors. La família Vilalba, senyors de la quadra de Vilalba des del 1195, pertanyia a la petita noblesa del país. El seu pare, Ramon, era un donzell, la categoria més baixa de l'estament militar català i la seva mare, Esclaramunda de Secabecs, tenia el mateix origen. Què podien fer, doncs, els fills d'una família com aquella? L'hereu, Joan, es va quedar

amb les possessions familiars, altres dos germans, dels quals no sabem el nom, van triar la carrera de les armes per tal de guanyar fortuna i posició i Marc, com un altre germà seu, van haver de triar la carrera eclesiàstica (Altés i Aguiló, 2006).

Encara que no es pot precisar l'any del naixement, sembla versemblant pensar que va ser abans del 1363, ja que el 1378 ja figurava com a monjo de Ripoll. El monestir era aleshores una ombra del que havia estat, ja que la Pesta Negra havia suposat un cop molt dur per als seus ingressos i els monarques, tant Joan I com després Martí I, estaven disposats a arrabassar-li el control de Montserrat, que era el seu principal priorat i que des de començaments del XIV demanava independitzar-se de la casa mare.

El 1388 el jove fra Marc va obtenir del papa d'Avinyó Climent VII el títol honorífic de sacerdot del papa, que li va obrir les portes de la cort pontifícia, on es va desplaçar per estudiar dret i on va residir des del 1393 fins al 1397 com a mínim i que expliquen la seva absoluta fidelitat al papat d'Avinyó.

Entre dues esglésies:

Marc de Vilalba i el Cisma d'Occident

L'anomenat Cisma d'Occident (1378-1416) va ser la crisi més important que va tenir l'Església catòlica en tota l'edat mitjana (Álvarez Palenzuela, 1982). El seu origen cal cercar-lo en un problema de dret intern de la institució i no pas en cap problema teològic o espiritual. El 8 d'abril de 1378 s'ha-

via triat el papa Urbà VI (Bartolomeo Prignano) en el conclave celebrat a Roma sota la pressió de la massa popular, que exigia un papa italià després d'un llarg període de papes francesos que van residir a Avinyó. Però poc després, un grup de cardenals descontents abandonaven la capital i triaven un altre papa a Fondi, el francès Robert de Ginebra com a Climent VII, que fixaria la seva seu a Avinyó.

Immediatament, els reis van arrencar-se amb un o un altre dels dos papes. França, Escòcia, Savoia i Nàpols a favor de Climent VII i l'emperador, Hongria, Anglaterra i la majoria dels estats italians a favor d'Urbà VI. El rei catalanoaragonès, Pere III, va decidir triar per la via de la indiferència, és a dir, la neutralitat. Al cap i a la fi, els eclesiàstics dels seus regnes estaven dividits entre un i altre papa i Sicília i Sardenya eren clarament proromans (De Puig, 2013).

Aquest capteniment, fruit de la prudència o del càlcul polític, es va trencar amb els seus successors. Tant Joan I com Martí I van oferir el seu suport incondicional a Avinyó. Encara més quan el 1394 el papa escollit pels cardenals d'Avinyó era l'aragonès Pero de Luna (Benet XIII). En aquestes aigües remogudes, Marc de Vilalba es va posicionar a favor d'Avinyó i dels reis. Això el va convertir en candidat a diverses vacants que es van anar produint i en la clau de volta per resoldre un delicat problema que durava feia anys: convertir Montserrat en abadia. S'havia convertit en un centre de devoció important que acaparava les donacions que Ripoll ja no rebia. Però, a més, els frares montserratins eren favorables al papat romà. Joan I va començar a pressionar per convertir Montserrat en un monestir totalment inde-

pendent, però per aconseguir-ho calia trencar la resistència de Ripoll i del mateix papa, que no volia ascendir un cenobi que no li era totalment fidel. Marc de Vilalba va ser el desllorigador de la qüestió: amb ell es van poder aplanar tots els obstacles. Després d'anys d'espera, el 1408 va arribar a abat de Ripoll i, amb pocs mesos de diferència, es va convertir en abadia Montserrat i el van nomenar abat de Montserrat el 10 de març de 1409 (Fernández, 1997, p. 36). S'havia salvat l'oposició de Ripoll i s'assegurava la fidelitat avinyonesa de Montserrat, que el seu primer abat va reblar expulsant els monjos fidels a Roma (Bertran i Roigè, 2015, p. 404-405).

Ocuparia el càrrec fins a la seva mort, però de la seva gestió l'única cosa que es pot recordar és que el 1431 aconseguiria el trencament definitiu dels darrers lligams amb l'antiga casa mare ripollesa. Però això no vol dir pas que la seva tasca com a home d'església sigui discreta, ni de bon tros. La seva fidelitat a Benet XIII va fer que participés en el procés que conduiria a la fi del Cisma, encara que ell estigués en el bàndol perdedor. El nou rei Ferran I, el primer de la casa de Trastàmara, va ser escollit gràcies al suport de Benet XIII, però com que la política és cruel, quan l'emperador Segimon, amb l'acord d'altres sobirans europeus va imposar la renúncia dels dos papes i la reunió d'un concili per nomenar-ne un d'unitari, el nou rei s'hi va afegir. Les converses entre Ferran, Segimon i, posteriorment, Ferran i Benet es van fer a Perpinyà el 1415. El papa Luna no va voler renunciar de cap de les maneres i va marxar cap a Peníscola i Marc de Vilalba, juntament amb alguns bisbes, es va encarar amb el rei (Altés i Aguiló, 2006, p. 125-127).

No seria la darrera mostra de fidelitat de l'abat. Es va negar a anar el 29 de gener de 1416 a la missa que es va fer a Barcelona per anunciar la sostracció de l'obediència de la Corona d'Aragó al papa Benet. I quan es va convocar el concili de Constança per elegir el nou papa, Vilalba i altres no només no van voler anar-hi, sinó que van reiterar la seva fidelitat al desposseït. Finalment, el 1418, l'elecció de Martí V com a nou papa i la pressió del rei Alfons el Magnànim el van obligar a canviar la seva obediència en veure que era impossible que el papa aragonès acceptés que s'havia quedat sol.

Entre dues dinasties: el polític

És impossible desvincular la trajectòria eclesial de Marc de Vilalba de la seva projecció política, cosa totalment normal en una societat estamental com la catalana. L'Església era present a les Corts i tenia el monopoli de la presidència de la Diputació del General, així que els monarques promocionaven els seus religiosos amb una finalitat més terrenal que espiritual.

La seva primera gran actuació destacada va ser en l'interregne i el Compromís de Casp. Quan el rei Martí l'Humà va morir el 1410 sense descendència legítima, es va obrir un debat sobre la successió en la qual, en principi, el més ben situat era Jaume, comte d'Urgell. Però el pretendent tenia enemics molt poderosos, entre ells Benet XIII, que va acabar sent l'àrbitre de la successió i la va dirigir cap al candidat que més pogués afavorir el seu propi plet pel tron papal. I

Marc de Vilalba va ser un fidel executor de les seves disposicions, ja que era home de llarga trajectòria: havia participat en les Corts del 1406 i el 1408. En el parlament reunit a Tortosa durant l'interregne va ser un dels membres decisius per tal que s'acabés acceptant la proposta del papa que fossin nou compromissaris els que assenyalessin el candidat amb més dret al tron. Dels nou, sis estaven vinculats directament

Marc de Vilalba, primer abad de Montserrat. Il·lustració del llibre *Nueva historia de Montserrat* de P. Crusellas.

a Benet XIII i alguns d'ells tenien una relació personal i pública amb Marc de Vilalba, com Francesc d'Aranda, compromissari aragonès. Per tant, la tria de Ferran d'Antequera com a Ferran I va ser política, però disfressada de resolució jurídica (Garrido i Valls, 2011).

Que el rei triat fos del grat de l'abat no vol dir pas que en fos un súbdit servil. Ja s'ha explicat com no va dubtar a descarar-se amb ell pel que es va considerar una traïció a Benet XIII. Però quan ho va fer no era només un religiós, també era el president de la Generalitat de Catalunya.

Marc de Vilalba ja hagués passat a la història per ser el primer abat de Montserrat, però també ho mereixeria per ser el president de la Generalitat del trienni 1413-1416, que va ser summament important. La raó és que es va fer la reforma que va canviar la naturalesa de la institució. Quan es va fundar el 1359, la seva funció era ser una simple diputació de les corts ocupada a recaptar impostos (les generalitats, d'aquí el nom) per poder pagar els donatius que es votaven pel servei del rei. Però en convertir-se en un organisme permanent i amb recursos econòmics regulars, els estaments catalans van començar a fer-la servir com a contrapès al poder reial i es va convertir el 1413 en l'organisme que havia de vetllar pel compliment de la llei, fins i tot per part de la monarquia, i va organitzar un sistema d'elecció i control dels diputats que evitaven tota intromissió reial (Cifuentes i Comamala, 2003a). Va ser un avenç important del pactisme català i de la seva aplicació en la governació del país.

Així que, com a president de la Generalitat i com a membre de l'estament eclesiàstic de les Corts, va ser un

portaveu dels principis pactistes i no va dubtar a replicar els reis quan va caldre. Ell va fer el discurs de resposta a la proposició reial de les Corts del 1419 i a les del 1421, la primera vegada en què es va emprar el català en lloc del llatí: “Jatsia en lo principi de les Corts generals de Catalunya sia acostumat de respondre en llatí ab paraules decents e be ordenades, al present yo entén a parlar davant vostra magnificència en vulgar e ab stil fort clar” (*Cortes de los antiguos reinos de Aragón y de Valencia y Principado de Cataluña*, 1889, p. 43).

Encara tornaria ser president de la Generalitat una segona vegada, en el trienni 1431-1434, ja gran, quan va ser escollit per la seva innegable autoritat per tirar endavant una nova reforma de la institució que servís per acabar amb la descarnada corrupció que la senyorejava (Cifuentes i Comamala, 2003b).

Entre dues cultures

Marc de Vilalba va néixer en un món medieval i va morir en un que començava a deixar de ser-ho, ja que el Renaixement i l'humanisme iniciats a Itàlia començaven a deixar-se sentir a Catalunya.

L'abat va residir normalment al castell d'Olesa de Montserrat i no al monestir, de tal manera que la seva vida es devia assemblar més a la d'un noble que no pas a la d'un frare. Pel que coneixem de la seva biblioteca personal, uns vint-i-cinc volums, aplegaven en primer lloc la teologia, però també el

dret, la filosofia, els clàssics llatins i la medicina. Teòlegs com el franciscà francès Nicolau de Lyra acompanyaven en els prestatges al valencià Vicent Ferrer, Tomàs d'Aquino o Giovanni d'Andrea, tots ells representants del pensament eclesiàstic medieval. Però en alguns dels seus discursos va citar autors dels nous corrents de pensament com Petrarca i el Boccaccio primerenc que escrivia en llatí. No podem considerar Marc de Vilalba un home del Renaixement encara que sí li van arribar els canvis intel·lectuals que s'anaven produint.

La seva mort es va produir a Olesa de Montserrat el 27 de gener de 1439. Com no podia ser d'una altra manera, es va disposar que fos enterrat al monestir del qual havia estat el primer abat i fins al seu darrer al·lè. Malauradament, res queda avui de la seva tomba i només uns pocs vestigis recorden encara la seva figura, molt més important del que la història li ha volgut reconèixer.

I... D'ARA ENDAVANT

L'equip de la biblioteca continuarem fent projectes sorgits d'idees noves i adaptant-nos a les necessitats de Cardedeu i a les iniciatives de la població i de les entitats. Provocarem la trobada de les persones segons aficions que els siguin comunes, perquè de la trobada i l'intercanvi cultural neix la unió de les persones de qualsevol edat, condició i situació i ens enfor-teix com a societat.

Com les nostres antecessores, ens qüestionarem i analitzarem tot allò que oferim per posar en valor tant els èxits com els fracassos i modificarem les propostes per crear-ne de noves. Les possibilitats són infinites perquè al voltant del llibre es pot parlar i treballar la literatura, l'escriptura, la lectura gràfica, la lectura audiovisual, ciència, tecnologia, temes socials, idiomes, cuina, art i artesanía, esport, literatura infantil i la juvenil...

Convé recordar que la funció de les biblioteques és la de garantir el dret de la ciutadania a la informació, la cultura, la lectura, l'educació i la formació continuada en condicions d'igualtat. Aquesta afirmació, que ens pot semblar retòrica i políticament correcta, és en si mateixa la base, el fonament a partir del qual s'edificaran les comunitats democràtiques. Si algú en dubta, que repassi el moment històric d'aquest país en què el Movimiento,

després de la Guerra Civil espanyola, es va afanyar a depurar els continguts bibliogràfics a les biblioteques, eliminant tot allò que no s'ajustava a la seva ideologia feixista, censurant textos literaris, prohibint les expressions de lliure pensament amb l'objectiu de crear una única línia ideològica, generar temor i controlar la societat.

La informació és valuosa i les biblioteques són els punts d'accés obert a aquesta informació. I, en la mateixa mesura en què aquests conceptes han de facilitar el desenvolupament de les comunitats, la millora de la vida de les persones i facilitar la participació de la ciutadania en la vida democràtica, ens obliga, als que hi treballem i als governs, a defensar-ne l'existència, les activitats i l'actualització constant i diversificada de continguts.

Les biblioteques són espais d'acolliment, espais segurs i confortables on tothom té cabuda. Són l'únic equipament públic on les persones podem entrar i estar-nos-hi sense haver-ne de justificar els motius. Estudiar o llegir a la biblioteca és molt més gratificant que fer-ho sol a casa. Estudiar o llegir en societat et fa sentir part d'un grup amb qui comparteixes la mateixa situació.

Estem vivint el que s'ha anomenat la tercera revolució de la lectura, que progressa de mica en mica del format paper cap al format digital. Molts de nosaltres associem emocionalment la lectura al format paper i ens desplauen les versions digitals. Però el cert és que llegir Ken Follet en una tauleta és més lleuger que fer-ho en paper i, si sortim de viatge, el llibre en suport digital serà més transportable, si has d'agafar el tren per anar a treballar o estudiar, tenir el

llibre al mòbil o a la tauleta et distraurà dels temps d'esperes previstos o imprevistos. A diferència de la música i del cinema, que hem entrat en un tres i no res en l'opció digital, ja sigui mitjançant Spotify, YouTube, Netflix, Filmin, etcètera, què passarà a les biblioteques amb la música en suport CD i el cinema en suport DVD? Com evolucionarà el llibre en suport paper?

La digitalització de la informació ha fet desaparèixer de les biblioteques les obres de referència: enciclopèdies, anuaris, reculls estadístics, directoris, i bona part dels diccionaris que han pres forma en versió digital que, dit sia de passada, no vol dir que siguin gratuïts. La bona informació digital segueix sent de pagament.

L'accés a internet ha afavorit l'accés a la informació de manera ràpida i universal i molt sovint s'ha parlat de la desaparició de les biblioteques per innecessàries. Però la lectura i la informació rellevant, si és legal, no són gratuïtes. La facilitat de crear continguts a internet ha generat aquest nou fenomen d'excés d'informació, d'intoxicació i de *fake news* en què la biblioteca hauria de tenir un paper important d'educació en la selecció de la informació.

La biblioteca ha de garantir la preservació de la cultura escrita del seu municipi. A Cardedeu, hi intervenen tres equipament: la biblioteca, el Museu Arxiu Tomàs Balvey i l'Arxiu Municipal. La preservació del passat ens permet conèixer qui som com a societat i d'on venim. Posem en valor les persones que han intervingut en la dinamització cultural i social i les iniciatives que ens han fet créixer com a comunitat. A la biblioteca de Cardedeu

s'ha anat creant des de fa setanta-cinc anys un fons local de patrimoni escrit que actualment està format per 1.625 ítems (llibres, revistes, buidats de revistes), hemeroteca amb 120 títols de revistes i un arxiu de premsa amb informació recollida des dels principis de l'existència de la biblioteca. El següent pas és digitalitzar-ho de mica en mica per assegurar-ne la conservació i l'accés obert a tothom.

Continuarem treballant per aconseguir un espai bibliotecari amb recursos útils per resoldre el dia a dia dels veïns, un espai de trobada per a la lectura. Un espai d'experimentació per a totes les edats on conflueixin les persones amb curiositat i ganes de provar-se i el talent local, que d'això sí que en tenim!

I... d'aquí a vint-i-cinc anys, l'any 2047, la Biblioteca Marc de Vilalba arribarà als cent anys, i els que ara hi estem treballant ja estarem jubilats, o bé a punt de fer-ho. Cinta Vidal haurà de refer el mural de la façana; els espais interiors s'hauran modificat per adaptar-se a les noves formes d'ús del servei; la col·lecció local estarà tota digitalitzada; la biblioteca obrirà totes les hores de la setmana; es farà préstec de tauletes i ordinadors; potser deixarem en préstec, més enllà de llibres i revistes, altres objectes d'ús quotidià, com una màquina de cosir, una bicicleta, una broca, un aparell de DVD, una pintura, potser la sala d'actes serà una sala de cinema, o bé el punt TIC, un espai d'alta tecnologia, potser tindrem un nou edifici, qui sap?

El que és cert és que els qui ara hi treballem, Magalí Parra, Sergi Portela, Jonathan Gelabert, Noemí Alcázar, Ànge-

la Ruiz i Carme Homs estarem atents a oferir-vos cultura i lectura, activitats diverses, i el millor acompanyament per acostar-vos-hi.

Equip de treball actual. Foto: Arian Botey. Fons: Arxiu BMV.

BIBLIOGRAFIA

- “Anem a construir una biblioteca i ludoteca”. *Butlletí Informatiu Municipal* (febrer del 1990), p. 1.
- Alcaldes i alcaldesses del Vallès Oriental des del 1901 a l'actualitat: diccionari biogràfic*. URL: <https://alcaldesialcaldessesdelvallesoriental.net> (consultat el 5 d'agost de 2022).
- Altés i Aguiló, F. X. (2006). “A l'entorn de la vida i de l'activitat de Marc de Vilalba, primer abat de Montserrat (1409-1439)”. *Studia Monastica*, vol. 1, núm. 48, p. 101-164.
- Anuario de la Biblioteca Central de las populares y especiales correspondiente a 1957 a 1960*. Diputació de Barcelona, p. 221-225.
- Arbó, C. (1920). “Xerrameques artístiques: un bon Mir i altres pintures; L'apotecari de Cardedeu”. *L'Esquella de la Torratxa* (15 d'octubre de 1920), núm. 2171, p. 619. URL: https://arca.bnc.cat/arcabib_pro/ca/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1207989 (consultat el 3 de gener de 2023).
- Arnabat, R.; Ferré, X. (2015). *Ateneus. Cultura i llibertat: associacionisme a la Catalunya contemporània*. Federació d'Ateneus de Catalunya.
- Ateneu Barcelonès. *Les arrels de l'Ateneu Barcelonès i la seva*

- fundació (1836-1906). URL: www.ateneubcn.org/ateneu/historia/arrels-ateneu-barcelones-i-fundacio-1836-1906 (consultat el 5 d'agost de 2022).
- Balvey, T. (1955). *La vida d'un cardedeuenc, en Tomàs Balvey i Bas. Antecedents bibliogràfics*. Gràfiques Garrell.
- Balvey, T. (2001). *Dietari 1901*. Museu Arxiu Tomàs Balvey.
- Bertran i Roigè, P. (2015). "El Cisma d'Occident en la política del rei Martí". A: M. T. Ferrer i Mallol (ed.). *Martí l'Humà: el darrer rei de la dinastia de Barcelona, 1396-1410. L'Interregne i el Compromís de Casp*, p. 385-413. Institut d'Estudis Catalans.
- Broll i Nadal, A. (2000). "El servei de biblioteques de la Generalitat de Catalunya: un projecte de cooperació i coordinació en l'àmbit de les biblioteques públiques". *Item*, núm. 27, p. 75-96.
- Busquet i Pujós, V. (2012). *Personatges inoblidables. Vol. 1*. Seyce Edicions.
- Busquet i Pujós, V. (2021). *Personatges inoblidables. Vol. 2*. Malhivern Serveis Editorials.
- Camps, E., Bagunyà, Ll. (gener/juny 1991). "La lectura pública a Catalunya: estat de la qüestió a 10 anys de la Llei de Biblioteques". *Item*, núm. 8, p. 2-23.
- "Cardedeu". *L'Opinió* (23 de juny de 1933), p. 13.
- Cifuentes i Comamala, L. (2003a). "Marc de Vilalba. Abat de Santa Maria de Montserrat". A: J. M. Solé i Sabaté (ed.). *Història de la Generalitat de Catalunya i els seus presidents* (p. 113-117). Enciclopèdia Catalana.
- Cifuentes i Comamala, L. (2003b). "Marc de Vilalba. Abat de Santa Maria de Montserrat". A: J. M. Solé i Sabaté (ed.). *Història de la Generalitat de Catalunya i els seus presidents* (p. 141-146). Enciclopèdia Catalana.
- Clusellas, C. (2003). *Estius a Cardedeu. Modernisme d'estiueig al Vallès Oriental*. Museu Arxiu Tomàs Balvey.
- Comas i Duran, P. (28 de febrer de 1970). "Cardedeu. Casal d'Associacions". *Vallés*, p. 21.
- Comas i Duran, P. (27 de maig de 1972). "Construcció d'un mercat de fruites i verdures". *Vallés*, p. 19.
- Comas i Duran, P. (9 de desembre de 1972). "Una empresa arriscada". *Vallés*, p. 36.
- Comas i Duran, P. (9 de juny de 1973). "Ja tenim 'Casa del Jubilado'". *Vallés*, p. 51.
- Comas i Duran, P. (12 d'abril de 1975). "Inauguració del 'Casal de Cultura Dr. Daurella'". *Granollers Comunidad Cristiana*, p. 4.
- Comas i Duran, P. (1997). *Primers records personals relacionats amb els llibres*. Ajuntament de Cardedeu.
- Comas i Duran, P. (2000). "Els locals de divertiment a l'acabar el segle xx". *Programa de la Fira de Sant Isidre*. Ajuntament de Cardedeu.
- Comas i Duran, P. (2003). *El segle xx de Cardedeu forjat per 25 alcaldes*. Codinach Assegurances.
- Comas i Clusellas, M. (2006). "Tot passejant pel centre de la vila". *Programa de la Fira de Nadal i del torró artesà de Cardedeu*. Veïns del Centre de la Vila de Cardedeu.
- Comas i Güell, M. (2001). *Lectura i biblioteques populars a Catalunya: 1793-1914*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- "Conferència en Cardedeu." *Vallés* (7 de desembre de 1947), p. 4.

- Cortes de los antiguos reinos de Aragón y de Valencia y Principado de Cataluña* (1889). Real Academia de la Historia. URL: https://sirio.ua.es/libros/BDerecho/cortes_antiguos_reinos_Aragon_y_Valencia_13/imaoooo1.htm (Consultat el 14 de febrer de 2023).
- De Puig, J. (2013). “El Cisma d’Occident, la posició de Catalunya i el paper de Benet XIII a l’esguard de la Corona d’Aragó”. A: À. Casals (ed.). *El Compromís de Casp: negociació o imposició?* (p. 129-152). Galerada.
- “El cambio de Biblioteca dispara el uso del servicio de préstamo”. *Revista del Vallès* (30 d’abril de 1990), p. 9.
- Espectador (13 de febrer de 1937). “Des de l’estació estant...”. *Lluita. Butlletí setmanal de la JCI i del POUM de Cardedeu*, p. 1.
- Estivill Rius, A. (2013). “Les biblioteques populars de Barcelona com a espais de socialització durant el segon franquisme, 1957-1975”. *BiD: Textos Universitaris de Biblioteconomia i Documentació*, núm. 30. URL: <https://raco.cat/index.php/BiD/article/view/267033> (Consultat el 3 de gener de 2023).
- Fernández, A. L. (1997). “Notes sobre els Abaciologs del Monestir de Santa Maria de Ripoll”. *Annals del Centre d’Estudis Comarcals del Ripollès*, p. 13-77. URL: <https://raco.cat/index.php/AnnalsCER/article/view/204089> (Consultat el 14 de febrer de 2023).
- Fernández Pérez, P. (2006). “Francisco Luis Rivière Manén (1897-1980)”. A: *Cien empresarios catalanes*, p. 481-487. Lid.
- Fort Bartrés, P. (1948). *Procés de creació de la biblioteca “Fr. Marc de Vilalba” i la seva època: conferencia con motivo de la celebración de la Fiesta del Libro*. [Exemplar mecanoscrit]. Consultable a la Biblioteca Marc de Vilalba.
- Galí Coll, A. (2015). *Història de les Biblioteques de Catalunya (1900-1936)*. Comanegra.
- Garrido i Valls, J.-D. (2011). *Ferran I el d’Antequera, un rei de conveniència*. Tres i Quatre.
- Izquierdo Ballester, S. (2018). “Els ateneus a Catalunya: cultura i sociabilitat als segles XIX i XX”. *Catalan Historical Review*, p. 151-162. URL: <https://raco.cat/index.php/CatalanHistoricalReview/article/view/342811> (consultat el 3 de gener de 2023).
- Jonch, A. (3 de novembre de 1951). “Origen de nuestra Biblioteca”. *Vallès*, p. 3.
- Leverero, N. (12 d’octubre de 2009). “El sobrecost retarda gairebé la biblioteca de Cardedeu”. *El 9 Nou*.
- Llanas Pont, M. (2006). *L’edició a Catalunya el segle XX (fins a 1939)*. Gremi d’Editors de Catalunya. URL: https://issuu.com/gremideditorsdecatalunya/docs/84-932300-8-1_historia_de_l_edici__ (consultat el 3 de gener de 2023).
- Losantos Viñolas, M. (2010). “Biblioteques populars i règim franquista (1939-1945)”. *L’Avenç*, núm. 363 (desembre), p. 48-53.
- Mañà Terré, T. (2007). *Les biblioteques populars de la Mancomunitat de Catalunya (1915-1925)*. Pagès Editors.
- Mañà Terré, T. (2014). *Les biblioteques, un projecte d’èxit? Una mirada 100 anys després*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura.
- Mesa, M. (27 de setembre de 1997). “Cardedeu ja té una biblioteca moderna”. *Revista del Vallès*, p. 73.

Queralt, M. (22 de setembre de 1997). “Cardedeu modernitza el servei de biblioteca amb un nou edifici”. *El 9 Nou*, p. 15.

Serra, O. (14 de maig de 2004). “Casi 25.000 personas utilizaron la biblioteca en 2003”. *Revista del Vallès*, p. 71.

Societat Econòmica Barcelonesa d'Amics del País (2022). *Història: 1822-2022*. URL: www.amicsdelpais.com/ca/estatic/historia/22/ (consultat el 3 de gener de 2023).

Tornarem a vèncer: grans discursos de grans catalans. Barcelona: Ara llibres, 2012.

“Un Centre Nacionalista a Cardedeu”. *Gent d'Ara*, 25 de juny de 1922, p. 1-2.

“Vallesanes. Cardedeu”. *Gent d'Ara*, 13 de gener de 1923, p. 2.

MATBC: Museu Arxiu Tomàs Balvey de Cardedeu

ACGAX: Arxiu Comarcal de la Garrotxa

Poblaciones de hecho desde 1900 hasta 1991.

Cifras de los Censos respectivos.

URL: www.ine.es/index.htm

Prensa digitalitzada.

URL: <https://xacpremsa.cultura.gencat.cat/pandora/>

CENTRES DE DOCUMENTACIÓ I RECURSOS DIGITALS

ARCA: Arxiu de Revistes Catalanes Antigues.

URL: <https://arca.bnc.cat>

Arxiu Digital. Arxiu Municipal de Granollers.

URL: <https://arxiuunicipal.granollers.cat>

AFCEC: Arxiu Fotogràfic del Centre Excursionista de Catalunya

AGDB: Arxiu General de la Diputació de Barcelona

BMV: Biblioteca Marc de Vilalba. Col·lecció local

AMCar: Arxiu Municipal de Cardedeu

ASDG: Arxiu de la Delegació del Govern a Catalunya. Subdelegació del Govern a Barcelona

Fundació Josep Irla. *Memòria Esquerra.cat: la hiperenciclopèdia històrica d'Esquerra Republicana*.

URL: <https://memoriaesquerra.cat/hemeroteca>

La Biblioteca de Cardedeu ha fet setanta-cinc anys. Va néixer en un moment fosc per a la història del país, i ha estat sempre un espai de salvaguarda de la llengua catalana, un refugi on socialitzar-se i informar-se, que va obrir noves oportunitats a infants, homes i dones del municipi. Aquest llibre és un homenatge a totes les persones que la van fer possible i que l'han mantingut oberta i activa al llarg del temps, fins avui.

BIBLIOTECA
MARC DE VILALBA | CARDEDEU

**Diputació
Barcelona**

Xarxa de Biblioteques
Municipals

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

**Ajuntament
de Cardedeu**